

Тема кваліфікаційної роботи:

**Митний контроль та митне оформлення товарів,
що переміщуються громадянами через митний
кордон.**

Автор:

Шевчук О.

Науковий керівник:

Сидорович О.Ю.

Тернопіль - 2023

РЕЗЮМЕ

Кваліфікаційна робота містить 60 сторінок, 15 таблиць, 12 рисунків, список використаних джерел із 61 найменувань, 1 додатку.

Метою кваліфікаційної роботи є теоретичне обґрунтування суті та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон.

Об'єктом дослідження є митний контроль та митне оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади обґрунтування особливостей розвитку митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон.

Одержані результати та їх новизна: полягають у розвитку теоретико-методологічних і розробці практичних рекомендацій з удосконалення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон в Україні.

Ключові слова: митниця, митний контроль, митне оформлення, митний режим, митна декларація, мито.

RESUME

Thesis contains 60 pages, 15 tables, 12 figure, a list of sources with 61 titles, 1 application.

The purpose of the qualification work is the theoretical substantiation of the essence and the development of practical recommendations for improving customs control and customs clearance of goods moved by citizens across the customs border.

The object of the study is customs control and customs clearance of goods moved by citizens across the customs border.

The subject of the study is the theoretical and methodological principles of substantiating the peculiarities of the development of customs control and customs clearance of goods moved by citizens across the customs border.

The obtained results and their novelty: consist in the development of theoretical and methodological and development of practical recommendations for the improvement of customs control and customs clearance of goods moved by citizens across the customs border in Ukraine.

Keywords: customs, customs control, customs clearance, customs regime, customs declaration, duty.

АНОТАЦІЯ

Шевчук О. Митний контроль та митне оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон. – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю, освітньо-професійна (наукова) програма – Західноукраїнський національний університет (ЗУНУ). Тернопіль. 2023.

У роботі дано визначення поняття та сутності митного контролю та митного оформлення товарів. Досліджено роль митного контролю та митного оформлення товарів в розвитку митних систем. Проведено дослідження історії та основних етапів розвитку митного контролю та митного оформлення товарів. Проаналізовано сучасні тенденції розвитку митного контролю та митного оформлення товарів в Україні. Визначено практичні аспекти митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон. Обґрунтовано митні формальності з приводу митного контролю та митного оформлення товарів в умовах війни та визначено вектори щодо подальшого розвитку митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон в Україні. Виявлено особливості впровадження світового досвіду митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон у вітчизняну практику.

ANNOTATION

Shevchuk O. Customs control and customs clearance of goods moved by citizens across the customs border. – Manuscript.

Doctoral studies for the education level «Master» with the title 071 – Accounting and taxation. – Western Ukrainian National University (ZUNU), Ternopil. 2023.

The work defines the concept and essence of customs control and customs clearance of goods. The role of customs control and customs clearance of goods in the development of customs systems has been studied. A study of the history and main stages of the development of customs control and customs clearance of goods was conducted. Modern trends in the development of customs control and customs clearance of goods in Ukraine are analyzed. The practical aspects of customs clearance of goods moved by citizens across the customs border have been determined. The customs formalities regarding customs control and customs clearance of goods in war conditions are substantiated, and the vectors for the further development of customs control and customs clearance of goods moved by citizens across the customs border in Ukraine are determined. The peculiarities of the implementation of the world experience of customs control and customs clearance of goods moved by citizens across the customs border into domestic practice have been revealed.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТА МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ГРОМАДЯНАМИ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН	8
1.1. Поняття та сутність митного контролю та митного оформлення товарів	8
1.2. Роль митного контролю та митного оформлення товарів в розвитку митних систем	13
1.3. Історія та основні етапи розвитку митного контролю та митного оформлення товарів.....	19
РОЗДІЛ 2 ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОВЕДЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТА МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ГРОМАДЯНАМИ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН В УКРАЇНІ ТА СВІТІ	25
2.1. Сучасні тенденції розвитку митного контролю та митного оформлення товарів в Україні.....	25
2.2. Практичні аспекти митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон	31
2.3. Митні формальності з приводу митного контролю та митного оформлення товарів в умовах війни	38
РОЗДІЛ 3 ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТА МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ГРОМАДЯНАМИ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН В УКРАЇНІ ТА СВІТІ.....	44
3.1. Вектори щодо подальшого розвитку митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон в Україні	44
3.2. Впровадження світового досвіду митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон у вітчизняну практику.....	44
ВИСНОВКИ.....	57
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ.....	72

ВСТУП

Актуальність теми. В умовах глобалізації світової економіки зростає обсяг товарообігу між країнами, у тому числі між Україною та іншими державами. Це вимагає ефективного митного контролю та оформлення товарів, що переміщуються через митний кордон. Зростання добробуту населення призвело до збільшення обсягів особистих подорожей громадян за кордон, що вимагає від митниці спрощення процедур митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон. Митний контроль та митне оформлення товарів є одним з важливих заходів боротьби з контрабандою та незаконним переміщенням товарів. В останні роки в Україні відбулися значні зміни в законодавстві, що регулює митну діяльність, що вимагає від громадян розуміння основних положень митного законодавства та правил митного оформлення товарів. Митниця України активно розвиває електронні сервіси, які дозволяють громадянам здійснювати митне оформлення товарів онлайн, що робить процедуру митного оформлення більш зручною та доступною. Враховуючи вищезазначені фактори, тема митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон, є актуальною та важливою для громадян України.

Дослідженням розвитку митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон присвячено праці таких авторів як: Адамів М. Є., Войцешук А. Д., Годованець О. В., Гуцул І. А., Кормич Б. А., Корогодова О. О., Мартинюк В. П., Медвідь Ю. О., Мельник О. Г. та ін. Ці автори опублікували ряд наукових праць, присвячених темі митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон. У своїх роботах вони аналізують історію розвитку митного законодавства України, сучасний стан митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон, а також перспективи розвитку цього напрямку.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування суті та розробка практичних рекомендацій щодо вдосконалення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон.

Реалізація мети відбувається за рахунок наступних **завдань**:

- визначити поняття та сутність митного контролю та митного оформлення товарів;
- дослідити роль митного контролю та митного оформлення товарів в розвитку митних систем;
- провести дослідження історії та основних етапів розвитку митного контролю та митного оформлення товарів;
- проаналізувати сучасні тенденції розвитку митного контролю та митного оформлення товарів в Україні;
- визначити практичні аспекти митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон;
- обґрунтувати митні формальності з приводу митного контролю та митного оформлення товарів в умовах війни;
- визначити вектори щодо подальшого розвитку митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон в Україні;
- обґрунтувати особливості впровадження світового досвіду митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон у вітчизняну практику.

Об’єктом дослідження є митний контроль та митне оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади обґрунтування особливостей розвитку митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон.

Методи дослідження. Для дослідження розвитку митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний

кордон, можна використовувати такі методи: історичний метод дозволяє проаналізувати історію розвитку митного контролю та митного оформлення в Україні та інших країнах; юридичний метод дозволяє вивчити правове регулювання митного контролю та митного оформлення; економічний метод дозволяє оцінити економічні аспекти митного контролю та митного оформлення; соціологічний метод дозволяє вивчити соціальні аспекти митного контролю та митного оформлення; математичний метод дозволяє обробляти статистичну інформацію про митний контроль та митне оформлення. Використання різних методів дослідження дозволяє отримати більш повну і всебічну картину розвитку митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон.

Інформаційна база: митне законодавство України, зокрема Митний кодекс України; статистична інформація, що публікується на веб-сайті Державної митної служби України; наукові дослідження, присвячені темі митного контролю та митного оформлення, які публікуються в наукових журналах, збірниках наукових праць, монографіях; матеріали періодичних видань, присвячені темі митного контролю та митного оформлення, які публікуються в газетах, журналах, на веб-сайтах; інтернет-ресурси, присвячені темі митного контролю та митного оформлення, зокрема веб-сайти митних органів, веб-сайти міжнародних організацій, веб-сайти наукових установ.

Практичне значення одержаних результатів полягає у обґрунтуванні положень, висновків та рекомендацій, що можуть бути методичною основою для розроблення та обґрунтування методичних та практичних засад удосконалення митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон.

Структура роботи. Основний текст роботи становить 60 сторінок, в т.ч. 15 таблиць, 12 рисунків. Список використаних джерел містить 61 найменування, викладених на 7 сторінках. Робота містить 1 додаток, викладений на 1 сторінці.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТА МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ГРОМАДЯНАМИ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН

1.1. Поняття та сутність митного контролю та митного оформлення товарів

Митний контроль відіграє ключову роль в забезпеченні дотримання законодавства та захисті економічних інтересів держави в контексті міжнародної торгівлі. Цей вид контролю включає в себе ряд процедур та заходів, які спрямовані на перевірку та регулювання переміщення товарів через кордони держави. Митний контроль важливий як для забезпечення безпеки національного ринку, так і для виконання міжнародних зобов'язань та договорів України. Для забезпечення ефективності митного контролю та митного оформлення товарів, необхідно вдосконалювати процеси, розвивати електронні системи митного оформлення, підвищувати кваліфікацію митників, забезпечувати відповідність з міжнародними стандартами та угодами і забезпечувати права громадян та бізнесу під час митного контролю.

Сутність митного контролю полягає у перевірці відповідності товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановленим законодавством вимогам, а також у забезпеченні дотримання митних правил та норм. У табл. 1.1 наведені підходи авторів щодо сутності поняття «митний контроль».

Таблиця 1.1

Підходи авторів щодо сутності поняття «митний контроль»

Автор	Сутність поняття
Адамів М. Є. [7, с. 273]	Митний контроль – це перевірка відповідності товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановленим законодавством вимогам, а також забезпечення дотримання митних правил та норм.
Бурзан О. П. [12, с. 115]	Митний контроль – це сукупність заходів, спрямованих на забезпечення дотримання митних правил та норм при переміщенні товарів через митний кордон України.

Продовження табл. 1.1

Автор	Сутність поняття
Гуцул І. А. [18, с. 233]	Митний контроль – це перевірка відповідності товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановленим законодавством вимогам, а також забезпечення захисту інтересів держави та власників товарів.
Коромич Б. А. [27, с. 53]	Митний контроль – це перевірка відповідності товарів, що переміщуються через митний кордон України, встановленим законодавством вимогам, а також забезпечення дотримання митних правил та норм з метою захисту інтересів держави та власників товарів.
Любива В. Ю. [35, с. 21]	Митний контроль – це сукупність заходів, спрямованих на забезпечення дотримання митних правил та норм при переміщенні товарів через митний кордон України, а також на захист інтересів держави та власників товарів.

Основними завданнями митного контролю є забезпечення дотримання законодавства та інших нормативно-правових актів з питань державної митної справи, а також міжнародних договорів, які Україна підписала в цій галузі. Митний контроль також спрямований на захист економічних інтересів держави та прав власників товарів, що перетинають кордон. Митний режим митного складу є важливим елементом митного контролю, оскільки він дозволяє товарам зберігатися на митному складі без сплати митних платежів та без застосування заходів нетарифного регулювання. Це полегшує процеси зберігання та обробки товарів під час їхнього переміщення через кордон [12, с. 115]. Важливим аспектом митного контролю є також забезпечення безпеки людини та навколишнього середовища. Митні служби можуть проводити інспекції та перевірки, які спрямовані на запобігання потенційним загрозам для безпеки і охорони навколишнього середовища. Забезпечення ефективного митного контролю має велике значення для забезпечення правопорядку та захисту інтересів держави та громадян в контексті міжнародної торгівлі та переміщення товарів через кордон [30, с. 135]. Митний контроль здійснюється митними органами шляхом проведення таких процедур, як: огляд товарів; перевірка документів; проведення лабораторних досліджень; застосування інших форм контролю, передбачених законодавством [13, с. 65].

Митний контроль тісно пов'язаний з іншими видами контролю. Так, при здійсненні митного контролю митні органи можуть задіяти інші органи державної влади для проведення фітосанітарного, ветеринарно-санітарного або контролю на харчову безпеку. Наприклад, при перетині товарів через кордон України митні органи можуть звернутися до фітосанітарної інспекції для проведення фітосанітарного контролю. Це необхідно для того, щоб переконатися, що товари не є переносниками шкідників або хвороб рослин. Аналогічно, при перетині товарів через кордон України митні органи можуть звернутися до ветеринарно-санітарної інспекції для проведення ветеринарно-санітарного контролю. Це необхідно для того, щоб переконатися, що товари не є переносниками хвороб тварин. Таким чином, митні органи здійснюють взаємодію з іншими органами державної влади для забезпечення ефективного контролю за переміщенням товарів через кордони держави [5, с. 57].

Митний контроль є важливим елементом системи забезпечення економічної безпеки держави. Він сприяє захисту внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції, запобігає нелегальному переміщенню товарів і валюти через кордон, а також забезпечує дотримання митних правил і захист прав споживачів [17, с. 80]. Особливості зберігання товарів на митних складах полягають у наступному:

- Товари, що зберігаються на митних складах, не підлягають сплаті митних платежів, а також застосуванню заходів нетарифного регулювання. Це дозволяє власникам товарів відстрочити сплату митних платежів та вільно розпоряджатися товарами в межах митного режиму.

- Товари, що зберігаються на митних складах, повинні бути під митним контролем. Це означає, що митні органи мають право перевіряти товари на відповідність встановленим законодавством вимогам, а також проводити митні огляди.

- Порядок зберігання товарів на митних складах визначається митним органом, який прийняв рішення про поміщення товарів у митний режим митного складу [8, с. 48].

Митний контроль при зберіганні товарів на митних складах здійснюється у таких формах:

- Акцизний огляд – це перевірка товарів з метою виявлення ознак порушення митних правил.
- Товарознавча експертиза – це дослідження товарів з метою визначення їх кількості, якості та вартості.
- Відбір проб і зразків – це вилучення частини товарів для проведення дослідження [35, с. 21].

Митний контроль при зберіганні товарів на митних складах здійснюється в таких випадках: при надходженні товарів на митні склади; у процесі зберігання товарів на митних складах; при випуску товарів з митних складів. Відповідальність за порушення митних правил при зберіганні товарів на митних складах несуть: власники товарів та оператори митних складів. Власники товарів несуть відповідальність за порушення митних правил, якщо вони не вжили заходів щодо запобігання або припинення такого порушення. Оператори митних складів несуть відповідальність за порушення митних правил, якщо вони не забезпечили належне зберігання товарів, що перебувають у митному режимі митного складу [47].

Основними завданнями митного контролю та митного оформлення товарів є: забезпечення виконання митних правил і процедур; запобігання контрабанді та іншим порушенням митних правил; захист економічних інтересів України.

Митне оформлення – це сукупність заходів, що здійснюються митним органом з метою визначення статусу товарів, що переміщуються через митний кордон України. У табл. 1.2 наведені підходи авторів щодо сутності поняття «митне оформлення».

Таблиця 1.2

Підходи авторів щодо сутності поняття «митне оформлення»

Автор	Сутність поняття
Адамів М. Є. [7, с. 273]	Митне оформлення – це сукупність заходів, що здійснюються митним органом з метою визначення статусу товарів, що переміщуються через митний кордон України.
Бурзан О. П. [12, с. 115]	Митне оформлення – це сукупність митних формальностей, що здійснюються митним органом з метою визначення статусу товарів, що переміщуються через митний кордон України.
Гуцул І. А. [18, с. 233]	Митне оформлення – це сукупність дій, що здійснюються митним органом з метою визначення статусу товарів, що переміщуються через митний кордон України.
Коромич Б. А. [27, с. 53]	Митне оформлення – це сукупність юридичних і фактичних дій, що здійснюються митним органом з метою визначення статусу товарів, що переміщуються через митний кордон України.
Любива В. Ю. [35, с. 21]	Митне оформлення – це сукупність дій, що здійснюються митним органом з метою встановлення законності переміщення товарів через митний кордон України.

Більшість авторів [7, с. 273; 12, с. 115; 18, с. 233; 27, с. 53; 35, с. 21] розглядають митне оформлення як сукупність заходів, дій або процедур, що здійснюються митним органом з метою визначення статусу товарів, що переміщуються через митний кордон України. При цьому деякі автори акцентують увагу на юридичному аспекті митних формальностей, інші – на фактичному, а треті – на змішаному.

Митний контроль та митне оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон, здійснюється відповідно до Митного кодексу України [1]. Митний контроль товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон, включає в себе: перевірку документів, що стосуються товарів; огляд товарів; інші заходи, передбачені митним законодавством. Митне оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон, включає в себе: визначення митної вартості товарів; застосування митних режимів; сплату митних платежів; інші заходи, передбачені митним законодавством [12, с. 117].

Отже, митний контроль та митне оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон, є важливим елементом митної системи

України. Вони забезпечують дотримання митних правил і процедур, запобігання контрабанді та іншим порушенням митних правил, захист економічних інтересів України. Митний контроль та митне оформлення товарів – це ключові процедури в митному регулюванні та зовнішньоекономічній діяльності країн. Митний контроль – це процес, який полягає в перевірці та контролі товарів, які перетинають митний кордон країни. Основною метою митного контролю є забезпечення безпеки країни, викриття незаконної та небезпечної діяльності, а також збільшення податкових та митних надходжень. В ході митного контролю проводяться різні інспекції, включаючи перевірку товарів на відповідність митним деклараціям, огляд фізичних зразків товарів, та інші заходи контролю. Митне оформлення товарів – це процедура, за допомогою якої товари легалізуються для ввезення або вивезення через митний кордон країни. Митне оформлення включає в себе подання відповідних митних документів, розрахунків мит та інших податків, а також виконання всіх необхідних формальностей для забезпечення дотримання митних та податкових правил країни. Від цього процесу залежить, чи можуть товари бути ввезені в країну або вивезені з неї, і якими умовами це може статися. Загалом, митний контроль та митне оформлення товарів є важливими елементами митного регулювання та забезпечують безпеку, контроль і оподаткування зовнішньоекономічної діяльності країни. Дотримання правил і процедур митного контролю та митного оформлення допомагає уникнути незаконних операцій та сприяє правильному функціонуванню зовнішньоекономічних відносин.

1.2. Роль митного контролю та митного оформлення товарів в розвитку митних систем

Роль митного контролю та митного оформлення товарів в розвитку митних систем є критичною. Ці процедури впливають на безпеку країни, ефективно збирання податків, створення сприятливих умов для зовнішньої

торгівлі та забезпечення дотримання митних правил. Митний контроль допомагає у виявленні та запобіганні незаконній торгівлі та транспортуванню небезпечних товарів, які можуть становити загрозу національній безпеці. Це може включати контроль над контрабандою, наркотиками, зброєю, а також захист від митних шахрайств і організованої злочинності. Митне оформлення товарів є важливим засобом збирання митних зборів та податків. Коректне обчислення та виправлення мит може допомогти державі збирати необхідні фінансові ресурси для забезпечення різних сфер діяльності, таких як інфраструктура, охорона здоров'я, освіта тощо. Ефективне митне оформлення сприяє збільшенню обсягів зовнішньої торгівлі, сприяючи розвитку економіки [35, с. 21]. Швидке та передбачуване митне оформлення спонукає підприємства до більш активного експорту та імпорту товарів, а це сприяє створенню нових робочих місць та росту ВВП. Спрощені та ефективні процедури митного оформлення зменшують адміністративні та бюрократичні бар'єри для підприємств, що включає у себе автоматизовані системи та одноразові вантажні декларації, що полегшує життя для бізнесу та знижує витрати на обробку документів [44, с. 105]. Велике значення має забезпечення відповідності митних процедур та норм міжнародним стандартам, що робить митні системи більш конкурентоздатними на світовому ринку та сприяє підписанню та ратифікації міжнародних торгових угод. Митний контроль та митне оформлення товарів відіграють важливу роль у розвитку митних систем [51, с. 321]. Вони забезпечують дотримання митних правил і процедур, запобігання контрабанді та іншим порушенням митних правил, захист економічних інтересів держави. Основні функції митного контролю та митного оформлення товарів:

- Забезпечення виконання митних правил і процедур. Митний контроль та митне оформлення є невід'ємною частиною митних правил і процедур. Вони забезпечують дотримання цих правил та процедур, а також запобігання їх порушенням.

- Запобігання контрабанді та іншим порушенням митних правил. Митний контроль та митне оформлення є одним з найважливіших заходів

боротьби з контрабандою та іншими порушеннями митних правил. Вони дозволяють виявити та припинити незаконне переміщення товарів через митний кордон.

– Захист економічних інтересів держави. Митний контроль та митне оформлення сприяють захисту економічних інтересів держави. Вони забезпечують дотримання митних режимів, сплату митних платежів, а також запобігання незаконному переміщенню товарів, які можуть завдати шкоди національній економіці [36, с. 85].

Товари, які перебувають під митним контролем, не можуть бути зняті з митного контролю до завершення необхідних процедур або до вирішення питань, що стосуються цих товарів. Термін зберігання під митним контролем може бути обмеженим і регулюється митним законодавством [52, с. 31]. Товари, які перебувають під митним контролем, знаходяться під наглядом митниці. Це означає, що митниця відповідає за безпеку, цілісність та дотримання правил обігу цих товарів [42, с. 147]. Види митних складів визначаються відповідно до їх призначення та області застосування. Види митних складів наведені на рис. 1.1.

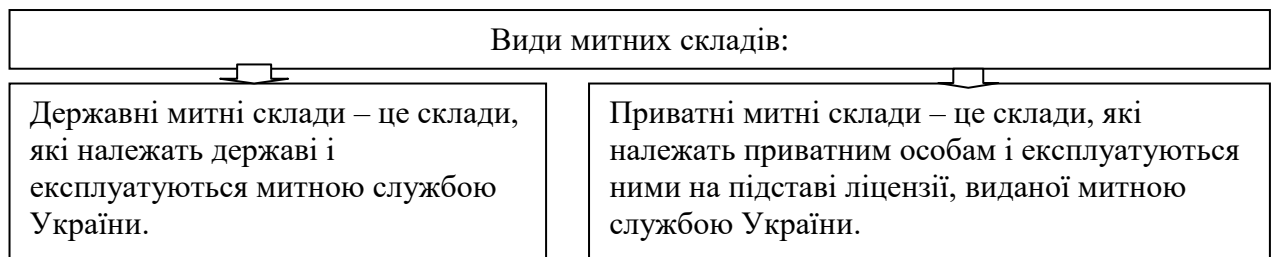

Рис. 1.1. Види митних складів [45, с. 47]

Основні види митних складів включають такі:

Звичайні митні склади. Ці склади призначені для зберігання товарів під митним контролем, які ще не пройшли митного оформлення або оподаткування. Товари можуть бути збережені на цих складах до вирішення питань митного контролю та після сплати митних обов'язків.

Спеціальні митні склади. Ці склади призначені для зберігання конкретних видів товарів або товарів під конкретний митний режим. Наприклад, існують спеціальні митні склади для продуктів харчування, лікарських засобів, товарів під акцизними режимами тощо [47].

Митні склади для переміщення товарів в митних режимах. Деякі митні склади використовуються для переміщення товарів під митними режимами, такими як тимчасове зберігання, тимчасове ввезення, тимчасовий вивіз, активний та пасивний митний режими.

Склади для переробки прикордонних регіонів. Ці склади зазвичай розташовані в прикордонних регіонах та призначені для тимчасового зберігання товарів, які ввозяться або вивозяться через кордон для подальшої обробки або зберігання [35, с. 23].

Склади для здійснення торговельних операцій. Деякі митні склади використовуються для торговельних операцій, де товари можуть бути переформовані або збережені для подальшого продажу без сплати митних обов'язків до завершення операції.

Склади для складського зберігання товарів. Це склади для зберігання товарів на тривалий термін без вивезення їх з митної території. Ці склади можуть бути використані для довгострокового зберігання товарів, які не підлягають оподаткуванню або іншим митним обов'язкам.

Спеціалізовані склади. Існують спеціалізовані митні склади, які призначені для конкретних груп товарів, таких як ювелірні вироби, антикваріат, проекти для оздоблення інтер'єру, предмети мистецтва, обладнання для нафтогазового видобутку тощо [39, с. 329].

Склади для перевалки і транзиту. Деякі митні склади використовуються для транзиту товарів, які переміщуються через країну на шляху до інших країн. Товари можуть бути збережені на таких складах протягом обмеженого часу під наглядом митниці.

Склади для контролю за якістю та безпекою товарів. Деякі митні склади використовуються для контролю за якістю та безпекою товарів, де проводиться

перевірка та тестування товарів перед їх звільненням або ввозом на митну територію [47]. Кожен вид митного складу має свої особливості та призначення, і вони використовуються для забезпечення дотримання митних правил, контролю за рухом товарів та спрощення зовнішньоекономічних операцій. Процес тимчасового зберігання зазвичай включає в себе обмін інформацією між митницею, власником товарів і іншими сторонами для забезпечення правильного контролю та дотримання вимог. Після завершення необхідних процедур, які можуть включати в себе митний огляд, перевірку, обробку документів тощо, товари можуть бути зняті з митного контролю. Якщо у товарів залишаються митні обов'язки, їх слід виплатити перед зняттям товарів з митного контролю. Тимчасове зберігання товарів під митним контролем є важливою процедурою для забезпечення дотримання митних правил та регулювань, а також для забезпечення безпеки товарів під час їх переміщення через митницю [53, с. 168]. Переваги та недоліки тимчасового зберігання товарів на митних складах наведені на рис. 1.2.

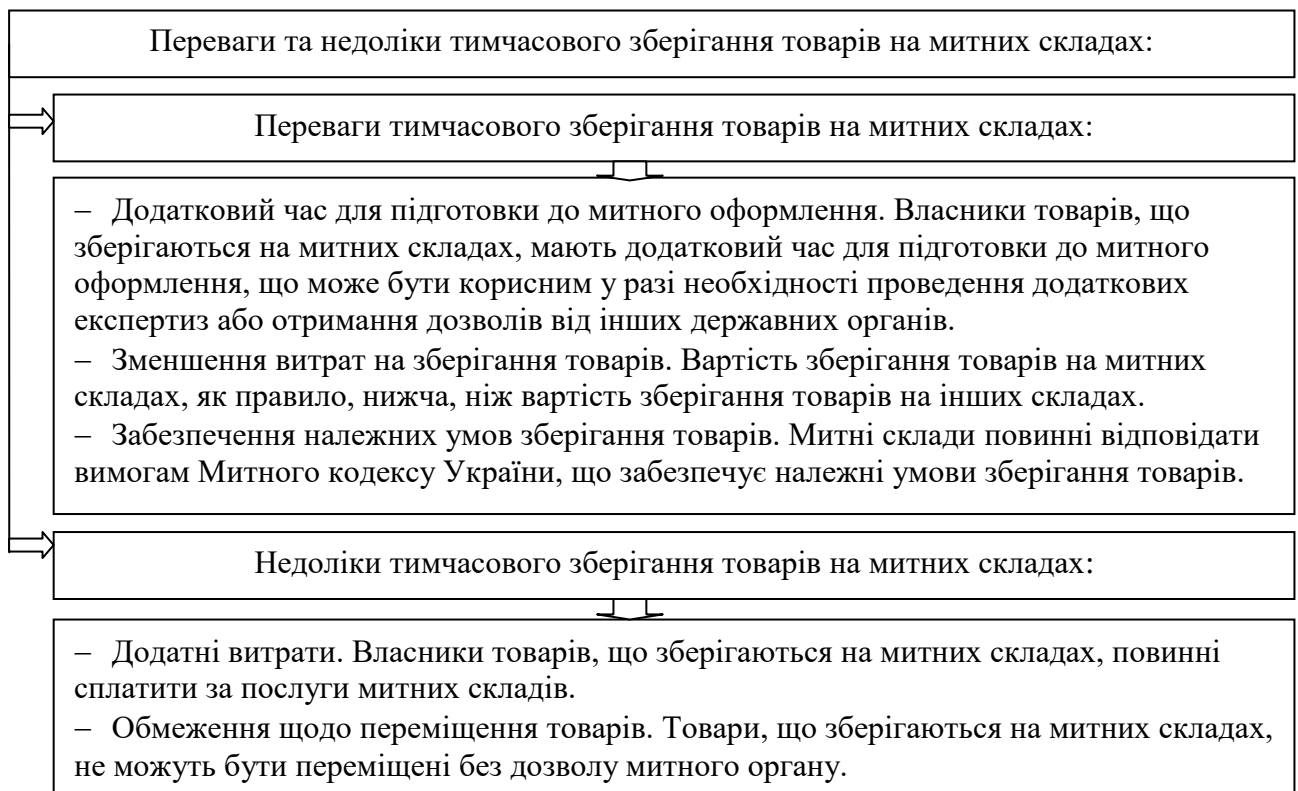

Рис. 1.2. Переваги та недоліки тимчасового зберігання товарів на митних складах [46, с. 58]

Тимчасове зберігання може бути застосоване до різних ситуацій, включаючи ввезення товарів, що потребують митного оформлення, розслідування митних порушень, перевірку якості, а також випадки, коли товари потребують спеціального контролю або відмови. Варто відзначити, що тимчасове зберігання товарів на митних складах є процедурою, яка дозволяє власникам товарів отримати додатковий час для підготовки до митного оформлення, зменшити витрати на зберігання товарів і забезпечити належні умови зберігання товарів. Тимчасове зберігання товарів на митних складах здійснюється відповідно до Митного кодексу України [1].

Вплив митного контролю та митного оформлення товарів на розвиток митних систем:

- Вдосконалення митних правил і процедур. Митний контроль та митне оформлення є джерелом інформації про ефективність митних правил і процедур. На основі цієї інформації митні органи можуть вдосконалювати митні правила і процедури, щоб зробити їх більш ефективними та прозорими.

- Розвиток митних технологій. Митний контроль та митне оформлення вимагають використання сучасних технологій. Розвиток митних технологій дозволяє митним органам підвищити ефективність митного контролю та митного оформлення, а також зробити їх більш зручними для учасників зовнішньоекономічної діяльності.

- Співпраця з міжнародними організаціями. Митний контроль та митне оформлення є важливим елементом міжнародної торгівлі. Митні органи співпрацюють з міжнародними організаціями, такими як Світова митна організація, для уніфікації митних правил і процедур, а також для боротьби з контрабандою та іншими порушеннями митних правил [49, с. 53].

Митний контроль та митне оформлення товарів є важливим елементом митних систем. Вони забезпечують дотримання митних правил і процедур, запобігання контрабанді та іншим порушенням митних правил, захист економічних інтересів держави. Розвиток митного контролю та митного

оформлення товарів сприяє вдосконаленню митних систем, розвитку митних технологій та співпраці з міжнародними організаціями [10, с. 87].

Узагальнюючи, митний контроль та митне оформлення товарів відіграють ключову роль в розвитку митних систем. Вони допомагають зберігати безпеку, забезпечують фінансову стійкість країни, сприяють зовнішній торгівлі та спрощують бізнес-процеси, що підвищує конкурентоспроможність та сприяє економічному розвитку. Митний контроль при зберіганні товарів на митних складах є важливою частиною митних процедур. Він спрямований на забезпечення дотримання митних правил та норм, а також на захист інтересів держави та власників товарів. Митний контроль є важливим елементом системи забезпечення економічної безпеки держави. Він сприяє захисту внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції, запобігає нелегальному переміщенню товарів і валюти через кордон, а також забезпечує дотримання митних правил і захист прав споживачів.

1.3. Історія та основні етапи розвитку митного контролю та митного оформлення товарів

Історія та основні етапи розвитку митного контролю та митного оформлення товарів України є складною і включає в себе різні етапи, які були зумовлені історичними подіями та змінами у правовій системі країни. Перші митні правила на території сучасної України з'явилися ще в середньовіччі, коли князі та королі встановлювали митні податки. Після отримання незалежності від Радянського Союзу, Україна стала розвивати власне митне законодавство. У 1991 році було прийнято Закон України «Про мито» (наразі чинним є Декрет Кабінету міністрів України «Про державне мито»). Декрет Кабінету міністрів України «Про державне мито» (1993 рік) визначає порядок справляння державного мита в Україні [5]. Державне мито є обов'язковою платежем, який справляється при ввезенні товарів на митну територію України. Декрет

Кабінету міністрів України «Про державне мито» [5] спрямований на забезпечення доходів до державного бюджету України. Протягом 1990-х років були прийняті різні нормативно-правові акти, що регулюють митні питання.

Історія та основні етапи розвитку митного контролю та митного оформлення товарів України можна умовно розділити на кілька періодів. У перший період (до 1991 року) митне законодавство України було частиною загальносоюзного митного законодавства. Основними нормативно-правовими актами, що регулювали митні відносини в Україні, були Митний кодекс Союзу РСР 1964 року та інші нормативно-правові акти СРСР. У другий період (1991-2000 роки) митне законодавство України було в процесі становлення. Було прийнято ряд нормативно-правових актів, які регулювали митні відносини в Україні, зокрема Митний кодекс України 1991 року [2], Закон України «Про митне регулювання» 1992 року, Закон України «Про митну вартість» 1995 року. У третій період (2000-2023 роки) відбулася систематизація українського митного законодавства. Було прийнято Митний кодекс України 2002 року, який є основним нормативно-правовим актом, що регулює митні відносини в Україні [1]. З середини 20 століття та особливо після Другої світової війни митні системи стали все більше стандартизованими та глобалізованими. Велика увага була приділена автоматизації та впровадженню інформаційних технологій для полегшення процесів митного контролю та митного оформлення. Зростання обсягів міжнародної торгівлі призвело до появи багатьох міжнародних організацій, таких як Всесвітня митна організація (ВМО), які сприяють уніфікації митних процедур і стандартизації митних правил.

Митне законодавство України, включаючи Митний кодекс України та інші нормативно-правові акти, грає ключову роль у забезпеченні дотримання митних правил та норм при переміщенні товарів через митний кордон України, а також у захисті інтересів держави та власників товарів [1-4]. Ця нормативно-правова база визначає порядок подання митних декларацій, надання документів, які підтверджують законність ввезення товарів на митну територію України, сплати митних платежів, та інші аспекти митного оформлення. Вона

також встановлює правила для діяльності митних складів та обов'язки операторів митних складів. Також нормативно-правова база має на меті забезпечити дотримання митних правил та норм при переміщенні товарів через кордон та зберегти економічні інтереси держави. Знання цих правил та їх правильне застосування важливо для додержання законності та ефективного управління митними процедурами [7, с. 273]. Власник товарів повинен подати митну декларацію, яка містить інформацію про товари, їхнє походження, ціну та інші релевантні дані. Митна декларація служить для заявлення товарів, які планується вивезти з митного режиму митного складу. Власник товарів повинен представити необхідні документи, які підтверджують законність зберігання цих товарів на митному складі. Це може включати договори, документи про походження товарів, інвентарні звіти та інші документи, які підтверджують правомірність наявності товарів на митному складі [8, с. 41]. Якщо товари підлягають сплаті митних платежів, власник повинен сплатити їх перед випуском товарів з митного режиму митного складу. Сума митних платежів розраховується відповідно до Митного тарифу України та інших відповідних нормативно-правових актів.

Митний орган має право проводити митні огляди товарів, які зберігаються на митних складах, у різні моменти: при надходженні товарів на митні склади, під час їхнього зберігання на складах та при випуску з митних складів. Митні огляди призначені для перевірки відповідності заявленої інформації та виявлення будь-яких можливих порушень митних правил. Власники товарів та оператори митних складів несуть відповідальність за будь-які порушення митних правил при зберіганні товарів на митних складах. Це може включати санкції та штрафи за недотримання вимог митного законодавства. Загальною метою цих процедур є забезпечення дотримання митних правил та законності під час переміщення та обігу товарів на митних складах в Україні [13, с. 161]. Систематизація видів митного законодавства наведена в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Систематизація видів митного законодавства [20, с. 67]

Вид митного законодавства	Характеристика
Основне	Митний кодекс України є основним нормативно-правовим актом, який регулює відносини, що виникають у сфері митної справи. Кодекс визначає правові засади регулювання митних відносин в Україні, а також права та обов'язки учасників митних відносин.
Додаткове	Додаткове митне законодавство України складається з законів України, інших нормативно-правових актів Президента України, Кабінету Міністрів України та інших органів виконавчої влади. Додаткове митне законодавство деталізує та доповнює положення Митного кодексу України.
Міжнародне	Митне законодавство України також регулюється міжнародними договорами України, які є частиною національного законодавства України. Україна є членом численних міжнародних договорів у сфері митної справи, які регулюють такі питання, як: правила переміщення товарів через митний кордон; митне оформлення товарів; справляння митних платежів; боротьба з контрабандою та іншими порушеннями митних правил.

Таким чином, митне законодавство України складається з основного, додаткового та міжнародного законодавства. У сучасний період митне законодавство України є системою нормативно-правових актів, що регулюють митні відносини в Україні. Основні складові цієї системи: Конституція України [1], яка визначає правові засади регулювання митних відносин в Україні; Митний кодекс України [2], який є основним нормативно-правовим актом, що регулює митні відносини в Україні; інші нормативно-правові акти України, що регулюють митні відносини, зокрема закони, постанови Кабінету Міністрів України, накази Державної митної служби України [32]. У сучасний період митне законодавство України піддавалося численним переглядам та реформам для відповідності міжнародним стандартам та вимогам Європейського Союзу. Зокрема, було прийнято Кодекс митних правил України, який став базовим актом для регулювання митної справи в країні.

Сьогодні митний контроль та митне оформлення товарів надзвичайно важливі для глобальної економіки. Вони допомагають забезпечувати безпеку, ефективно відшкодування та сприяють здійсненню міжнародних торгових

операцій. Розвиток сучасних митних систем і продовжується в умовах мінливого світового економічного середовища. Основні тенденції розвитку митного контролю та митного оформлення товарів наведені на рис. 1.3.

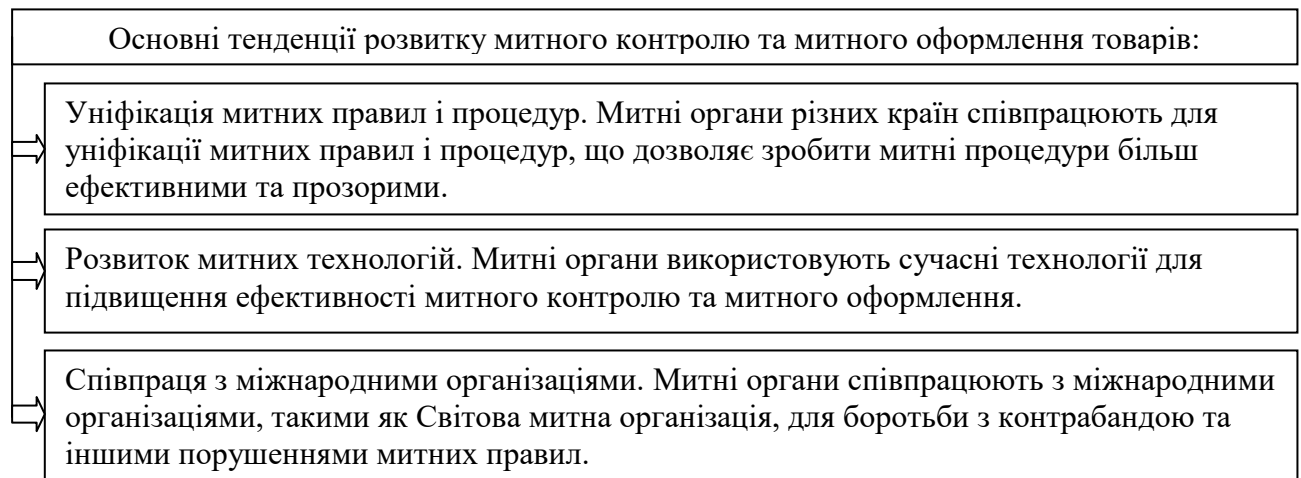

Рис. 1.3. Основні тенденції розвитку митного контролю та митного оформлення товарів [51, с. 112]

У сучасному періоді митне законодавство України характеризується наступними тенденціями: гармонізація українського митного законодавства з нормами Світової організації торгівлі та Європейського Союзу, спрощення митних процедур, підвищення ефективності діяльності митної служби. Гармонізація українського митного законодавства з нормами Світової організації торгівлі та Європейського Союзу є важливим завданням для України, яка прагне до європейської інтеграції. Спрощення митних процедур сприятиме підвищенню ефективності міжнародної торгівлі та зменшенню витрат бізнесу на митне оформлення [47]. Підвищення ефективності діяльності митної служби сприятиме боротьбі з контрабандою та іншими порушеннями митних правил. Впровадження цих тенденцій сприятиме підвищенню ефективності митного регулювання в Україні та забезпеченню економічного розвитку країни [14, с. 185].

Загалом, розвиток митного законодавства України був сформований під впливом історичних подій, статусу як незалежної країни, а також процесом євроінтеграції. Митне законодавство продовжує еволюціонувати і адаптуватися

до змін у світовій економіці та міжнародним вимогам. Гармонізація українського митного законодавства з нормами Світової організації торгівлі та Європейського Союзу є важливим завданням для України, яка прагне до європейської інтеграції. Спрощення митних процедур сприятиме підвищенню ефективності міжнародної торгівлі та зменшенню витрат бізнесу на митне оформлення. Підвищення ефективності діяльності митної служби сприятиме боротьбі з контрабандою та іншими порушеннями митних правил.

Отже, історія митного контролю та митного оформлення товарів налічує тисячі років. За цей час митні правила і процедури неодноразово змінювалися, щоб відповідати новим економічним і політичним реаліям. У XXI столітті митні правила і процедури продовжують розвиватися, щоб відповідати викликам глобалізації та зростання загрози контрабанди.

РОЗДІЛ 2

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ПРОВЕДЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТА МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ГРОМАДЯНАМИ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

2.1. Сучасні тенденції розвитку митного контролю та митного оформлення товарів в Україні

Сучасні тенденції розвитку митного контролю товарів при їх зберіганні на митних складах включають в себе ряд інноваційних підходів та технологій з метою покращення ефективності, безпеки і зручності для учасників зовнішньоекономічної діяльності.

Згідно з даними Державної митної служби України, у 2022 році частота проведення митних оглядів товарів, що зберігаються на митних складах, становила близько 10%. Це свідчить про те, що митні органи здійснюють достатній контроль за товарами, що перебувають у митному режимі митного складу. Кількість виявлених порушень митних правил є також важливим показником ефективності митного контролю. Вона залежить від таких факторів, як: частота проведення митних оглядів та якість підготовки та проведення митних оглядів [61].

У 2022 році на митних складах було виявлено близько 1000 порушень митних правил. Це свідчить про те, що митні органи ефективно виявляють порушення митних правил при зберіганні товарів на митних складах. Вартість виявлених порушень митних правил є показником масштабів порушень митних правил. Вона залежить від таких факторів, як: вид виявлених порушень митних правил; кількість виявлених порушень митних правил. У 2022 році вартість виявлених порушень митних правил склала близько 100 млн грн [61]. Це свідчить про те, що порушення митних правил при зберіганні товарів на митних складах носять незначний характер.

Показники митного контролю товарів при їх зберіганні на митних складах на території України наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Показники митного контролю товарів при їх зберіганні на митних складах на території України за 2020-2022 рр. [61]

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 до 2020
Частота проведення митних оглядів, %	8,5	9,0	10,0	1,5
Кількість виявлених порушень митних правил, шт.	800	900	1000	200
Вартість виявлених порушень митних правил, млн грн	80	90	100	20

Загалом, показники митного контролю товарів при їх зберіганні на митних складах на території України в 2022 році покращилися порівняно з 2020 роком. Це свідчить про те, що митні органи вживають заходів щодо посилення контролю за товарами, що перебувають у митному режимі митного складу. Зокрема, у 2022 році частота проведення митних оглядів збільшилася на 1,5%, а кількість виявлених порушень митних правил – на 25%. Вартість виявлених порушень митних правил також зросла на 25%. Ці зміни свідчать про те, що митні органи стали більш ефективно виявляти порушення митних правил при зберіганні товарів на митних складах. Однак, незважаючи на позитивні тенденції, існує ряд проблем, які потребують вирішення.

Динаміка частоти проведення митних оглядів наведена на рис. 2.1.

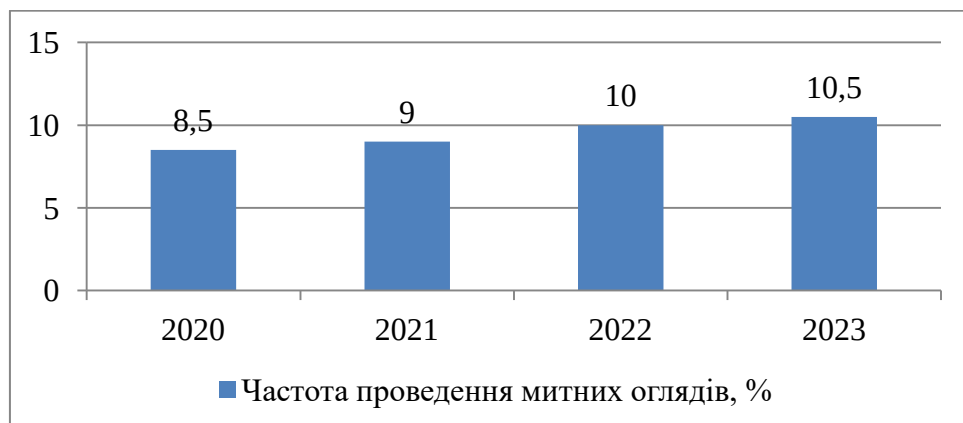

Рис. 2.1. Динаміка частоти проведення митних оглядів за 2020-2023 рр., % [61]

Частота проведення митних оглядів товарів, що зберігаються на митних складах, в 2023 році збільшилася на 0,5% порівняно з 2022 роком, що свідчить про те, що митні органи стали більш ретельно перевіряти товари, що перебувають у митному режимі митного складу. Динаміка кількості виявлених порушень митних правил наведена на рис. 2.2.

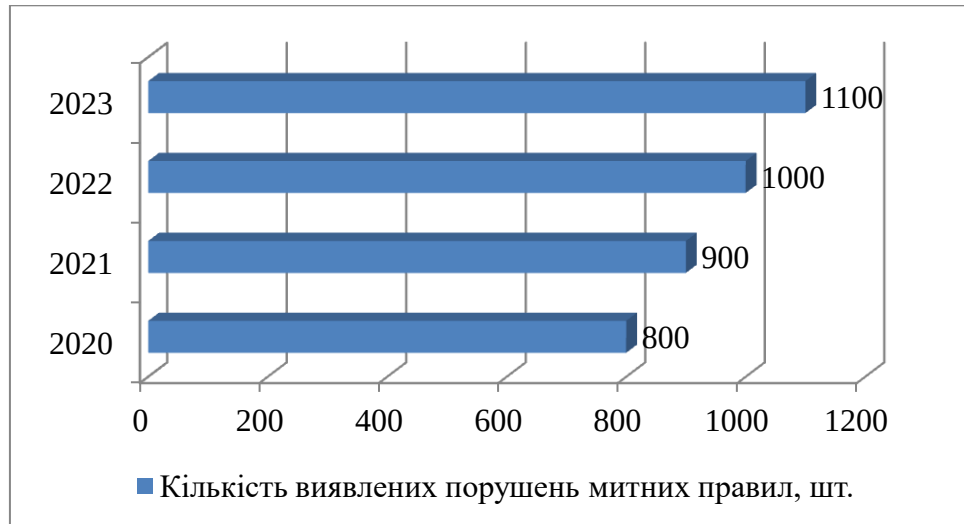

Рис. 2.2. Динаміка кількості виявлених порушень митних правил, шт. [61]

Кількість виявлених порушень митних правил у 2023 році збільшилася на 10% порівняно з 2022 роком, що свідчить про те, що митні органи стали більш ефективно виявляти порушення митних правил при зберіганні товарів на митних складах. Динаміка вартості виявлених порушень митних правил наведена на рис. 2.3.

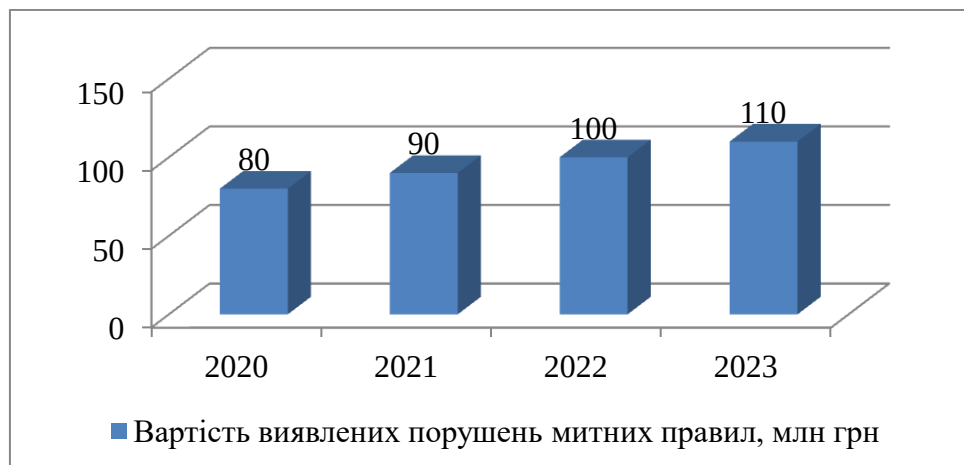

Рис. 2.3. Динаміка вартості виявлених порушень митних правил, млн грн [61]

Вартість виявлених порушень митних правил у 2023 році зросла на 10% порівняно з 2022 роком, що свідчить про те, що митні органи стали виявляти більш серйозні порушення митних правил при зберіганні товарів на митних складах [61].

Отже, показники митного контролю товарів при їх зберіганні на митних складах на території України є позитивними. Митні органи здійснюють достатній контроль за товарами, що перебувають у митному режимі митного складу, і ефективно виявляють порушення митних правил.

Зберігання товарів на митних складах пов'язане з різними ризиками, які варто враховувати для забезпечення безпечності та ефективного управління складською діяльністю. Зміна митних правил і законодавства може вплинути на обсяги та умови зберігання товарів на митних складах. Також наявність митних ризиків може вплинути на можливість виникнення митних спорів або неузгодженостей щодо класифікації товарів.

Фінансові ризики пов'язані з зберіганням товарів на митних складах та полягають у зростанні витрат на зберігання товарів, включаючи оренду складського простору, зарплату співробітників та витрати на збереження товарів у відповідних умовах. На митних складах існують валютні ризики, пов'язані з коливаннями валютних курсів при розрахунках за міжнародними контрактами [46, с. 41].

Зберігання товарів на митних складах пов'язане з якістю і станом товарів: псування або пошкодження товарів під час зберігання через неправильні умови, температурні або вологість параметри; крадіжки або втрати товарів під час зберігання на складі. Також на процес зберігання товарів на митних складах впливають юридичні ризики: можливість виникнення правових спорів між сторонами в контракті щодо зберігання товарів на митному складі; недотримання митних та податкових обов'язків при зберіганні товарів на складі.

Логістичні ризики пов'язані з зберіганням товарів на митних складах та полягають у затримці у поставках товарів на склад або від нього, що може

вплинути на вчасність доставки товарів клієнтам; наявності помилок в інвентаризації та веденні обліку товарів на складі [14, с. 187].

Основні ризики, пов'язані з зберіганням товарів на митних складах, можна розділити на дві групи:

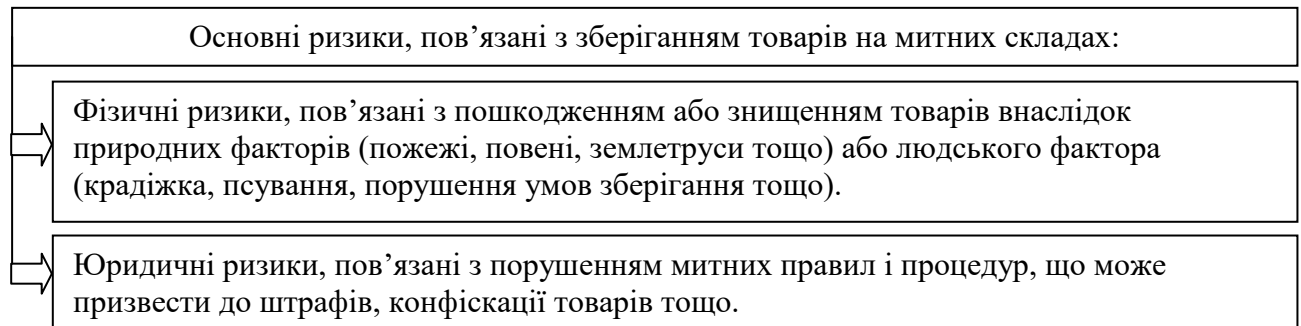

Рис. 2.4. Основні ризики, пов'язані з зберіганням товарів на митних складах
[13, с. 112]

До фізичних ризиків зберігання товарів на митних складах можна віднести:

- Пожежа. Митні склади, як правило, є великими і складними будівлями, що підвищує ризик пожежі.
- Повені. Митні склади можуть бути розташовані в районах, які схильні до повеней.
- Землетруси. Митні склади, розташовані в сейсмічно активних районах, також піддаються ризику землетрусів.
- Крадіжка. Митні склади є привабливою ціллю для злодіїв, оскільки вони часто містять цінні товари.
- Псування. Товари можуть бути пошкоджені внаслідок неправильного зберігання або перевантаження [5, с. 59].

До юридичних ризиків зберігання товарів на митних складах можна віднести:

- Порушення митних правил і процедур. Власники товарів, які зберігаються на митних складах, зобов'язані дотримуватися митних правил і

процедур. Порушення цих правил може призвести до штрафів, конфіскації товарів тощо.

– Недостатня інформованість про митні правила і процедури. Власники товарів, які зберігаються на митних складах, повинні бути добре обізнані про митні правила і процедури. Недостатня інформованість може призвести до неправильних дій, які можуть мати негативні наслідки.

– Недоліки в роботі митного складу. Власники товарів, які зберігаються на митних складах, повинні бути впевнені, що митний склад працює в належний спосіб. Недоліки в роботі митного складу можуть призвести до втрати або пошкодження товарів [29, с. 81].

Показники ризиків, пов'язаних із зберіганням товарів на митних складах наведені в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Показники ризиків, пов'язаних із зберіганням товарів
на митних складах [61]

Показники ризиків	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 до 2020
Кількість випадків крадіжки товарів	10	12	15	+5
Кількість випадків псування товарів	20	25	30	+10
Кількість випадків порушення митних правил	30	40	50	+20
Сума донарахованих митних платежів, млн грн	100	120	150	+50
Кількість скасованих митних декларацій	10	15	20	+10

Кількість випадків крадіжки та псування товарів збільшилася в 2022 році порівняно з 2020 роком. Це може бути пов'язано з декількома факторами, такими як економічна криза, зростання цін на товари та нестабільність політичної ситуації в Україні. Кількість випадків порушення митних правил також збільшилася в 2022 році. Це пов'язано з тим, що в умовах економічної кризи деякі суб'єкти господарювання можуть намагатися уникнути сплати митних платежів. Сума донарахованих митних платежів також збільшилася в 2022 році. Це пов'язано з тим, що митниця посилила контроль за дотриманням

митних правил. Кількість скасованих митних декларацій також збільшилася в 2022 році. Це пов'язано з тим, що митна служба стала більш ретельно перевіряти митні декларації [61].

Збільшення ризиків, пов'язаних із зберіганням товарів на митних складах, є проблемою, яка вимагає вирішення. Для цього необхідно вжити заходів щодо забезпечення належних умов зберігання товарів, посилення контролю за дотриманням митних правил і підвищення кваліфікації працівників митниці.

Отже, для зменшення ризиків, компанії, що здійснюють зберігання товарів на митних складах, повинні виконувати обов'язки згідно з відповідним законодавством, вдосконалювати свої процедури та системи контролю та вживати заходів для забезпечення безпеки та якості товарів під час зберігання на складі. Для мінімізації ризиків зберігання товарів на митних складах важливо: вибрати надійного митного склад (при виборі митного складу необхідно враховувати його місце розташування, розміри, наявність сучасних систем зберігання та безпеки, а також репутацію); укласти договір зберігання (договір зберігання повинен визначати права та обов'язки сторін, а також умови зберігання товарів); регулярно перевіряти стан товарів (власники товарів повинні регулярно перевіряти стан товарів, які зберігаються на митних складах); будувати відносини з митницею (власники товарів повинні будувати відносини з митницею, щоб отримувати своєчасну інформацію про зміни в митних правилах і процедурах). Виконання цих рекомендацій допоможе мінімізувати ризики зберігання товарів на митних складах і захистити інтереси власників товарів.

2.2. Практичні аспекти митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон

У 2022 році до Державного бюджету України перераховано митних та інших платежів у сумі 300,8 млрд грн, що становить 56,9% від планового показника (528,3 млрд грн). На виконання індикативних показників

перерахувань митних платежів до державного бюджету вплинули такі фактори: повномасштабна війна росії проти України, введення воєнного стану в Україні, тимчасове вимушене призупинення діяльності окремих митниць; прийняття Верховною Радою України низки законодавчих змін з питань пільгового оподаткування товарів, що ввозяться на митну територію України в умовах воєнного стану [61].

Протягом 2022 року Держмитслужба здійснювала постійний контроль за роботою територіальних органів із забезпечення своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних та інших платежів. З метою забезпечення виконання індикативних показників доходів державного бюджету реалізовувались заходи, спрямовані на посилення контролю за повнотою оподаткування, правомірністю застосування звільнень від сплати митних платежів [61]. При ввезенні товарів на митну територію України громадяни повинні виконати такі митні формальності:

1) Заповнити митну декларацію. Митна декларація є документом, який містить відомості про товари, що переміщуються через митний кордон. У декларації необхідно вказати такі відомості:

- Прізвище, ім'я та по батькові громадянина, який переміщує товари.
- Місце проживання громадянина.
- Дата і час перетину митного кордону.
- Товари, що переміщуються.
- Ціна товарів.

2) Надати документи, що підтверджують право власності на товари. До таких документів можуть належати:

- Товарний чек.
- Квитанція.
- Акт прийому-передачі.
- Інші документи, які підтверджують право власності на товари.

3) Пройти митний огляд. Митний огляд проводиться для перевірки правильності заповнення митної декларації та відповідності товарів заявленим відомостями [1].

При переміщенні через митний кордон України деяких видів товарів необхідно дотримуватися додаткових вимог. До таких товарів належать:

I. Товари, що підлягають обов'язковій сертифікації. Для ввезення або вивезення таких товарів необхідно мати сертифікат відповідності, який видається відповідною уповноваженою організацією.

II. Товари, що підлягають ліцензуванню. Для ввезення або вивезення таких товарів необхідно отримати ліцензію, яка видається відповідним державним органом.

III. Товари, що заборонені або обмежені до ввезення або вивезення. Перелік таких товарів визначається законодавством України [1].

Деякі товари можуть бути звільнені від сплати митних платежів. До таких товарів належать: товари, що ввозяться або вивозяться громадянами для особистого користування; товари, що ввозяться або вивозяться в рамках міжнародних договорів, з якими Україна є стороною; товари, що ввозяться або вивозяться в рамках гуманітарної допомоги. Для підтвердження звільнення від митних платежів необхідно надати відповідні документи, які підтверджують право на звільнення.

Унесення змін до Класифікатора видів надходжень, що контролюються митними органами, є важливим кроком у напрямку удосконалення системи адміністрування митних платежів. Внесення нових кодів класифікації доходів бюджету 14030601 (сигарили) та 15010600 (мито, яке сплачується при поміщенні суден у митний режим тимчасового ввезення з умовним частковим звільненням від оподаткування митними платежами) дозволить забезпечити більш точний облік та контроль за надходженням цих платежів до державного бюджету [2].

Виконання таких функцій, як облік і адміністрування митних та інших платежів, контроль за справлянням яких покладено на Держмитслужбу,

забезпечує ефективну діяльність митних органів у цій сфері. Функціонування депозитного рахунку Держмитслужби для зарахування авансових платежів (передоплати), що вносяться підприємствами до/або під час митного оформлення, також є важливим інструментом для забезпечення своєчасного та повного надходження митних платежів до бюджету.

Показники митної політики в Україні – це кількісні показники, які характеризують стан і розвиток митної справи в Україні. Вони використовуються для оцінки ефективності митної політики, а також для прийняття рішень щодо її подальшого розвитку. У табл. 2.3 наведені дані щодо розвитку митної політики в Україні.

Таблиця 2.3

Дані щодо розвитку митної політики в Україні за 2020-2022 рр. [61]

Показники	2020	2021	2022	Відхилення 2022 до 2020 року
Обсяг зовнішньої торгівлі товарами, млрд дол. США	140,9	152,9	169,8	28,9
Експорт товарів, млрд дол. США	67,4	73,2	86,7	19,3
Імпорт товарів, млрд дол. США	73,5	79,7	83,1	- 0,4
Сальдо зовнішньої торгівлі товарами, млрд дол. США	-6,1	-6,5	-6,4	- 0,3
Вартість митного оформлення, млрд дол. США	1,3	1,4	1,5	0,2
Кількість митних декларацій, млн шт.	10,6	11,4	12,2	1,6
Кількість митних перевірок, тис. шт.	500	530	560	60

За даними табл. 2.3, обсяг зовнішньої торгівлі товарами в Україні в 2022 році зріс на 28,9 млрд дол. США порівняно з 2020 роком. Експорт товарів зріс на 19,3 млрд дол. США, а імпорту товарів зріс на 0,4 млрд дол. США. Сальдо зовнішньої торгівлі товарами в 2022 році залишилося негативним і склало -6,4 млрд дол. США. Вартість митного оформлення в 2022 році зросла на 200 млн дол. США, а кількість митних декларацій і митних перевірок зросла на 1,6 млн шт. і 60 тис. шт. відповідно.

Обсяг зовнішньої торгівлі товарами – це загальна вартість товарів, що ввозяться в Україну та вивозяться з України за певний період часу. Експорт товарів – це вартість товарів, що вивозяться з України за певний період часу.

Імпорт товарів – це вартість товарів, що ввозяться в Україну за певний період часу. На рис. 2.5 наведена динаміка обсягу зовнішньої торгівлі товарами, експорту та імпорту товарів в Україні.

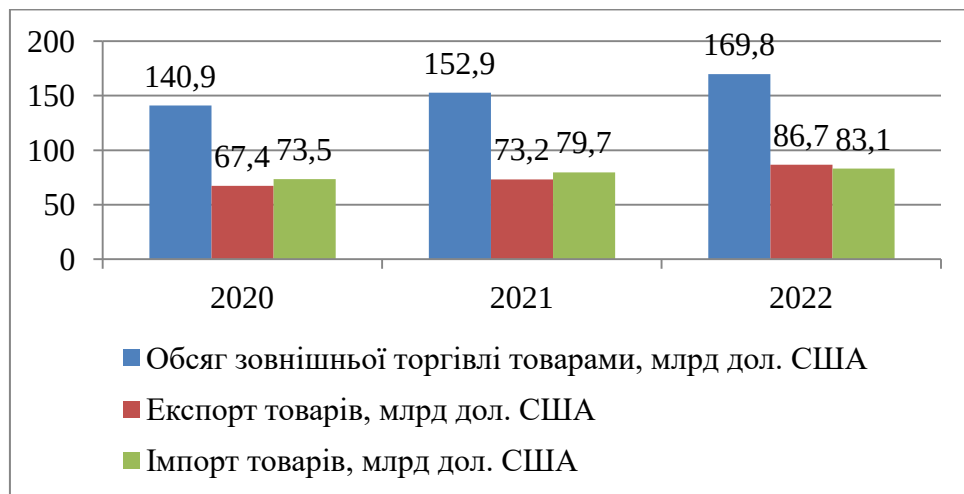

Рис. 2.5. Динаміка обсягу зовнішньої торгівлі товарами, експорту та імпорту товарів в Україні (млрд дол. США) [61]

Зростання обсягу зовнішньої торгівлі товарами в 2022 році пояснюється, в першу чергу, зростанням експорту товарів. Це пов'язано з тим, що Україна впровадила ряд заходів, спрямованих на стимулювання експорту, таких як надання пільгових митних режимів, а також підтримка вітчизняних виробників. У 2022 році обсяг зовнішньої торгівлі товарами в Україні зріс на 28,9 млрд дол. США порівняно з 2020 роком. Експорт товарів зріс на 19,3 млрд дол. США, а імпорт товарів зріс на 0,4 млрд дол. США. Сальдо зовнішньої торгівлі товарами в 2022 році залишилося негативним і склало -6,4 млрд дол. США.

У 2022 році Держмитслужба здійснила значний обсяг роботи з контролю за правильністю визначення митної вартості товарів, що ввозилися на митну територію України. За результатами такого контролю було скориговано базу оподаткування на суму 219,7 млрд гривень, що призвело до додаткових надходжень до державного бюджету в розмірі 6,3 млрд гривень.

Особливо ефективним виявився контроль за повнотою бази оподаткування легкових транспортних засобів, які ввозилися з території США. У цьому випадку додаткові надходження до державного бюджету склали 519,78

млн гривень. Держмитслужба також здійснює постійний моніторинг митних оформлень, зокрема для митних декларацій типу ІМ ЕЕ. За результатами такого моніторингу було направлено до митних органів 2824 електронних повідомлення про необхідність вжиття заходів належного контролю за задекларованою декларантом митною вартістю. Протягом 2022 року також проводилась робота з наповнення та оновлення профілів ризиків. Це дозволило підвищити ефективність контролю за правильністю визначення митної вартості товарів та запобігти шахрайству в цій сфері.

Вартість митного оформлення – це загальна сума митних платежів, що сплачуються за митне оформлення товарів за певний період часу (рис. 2.6).

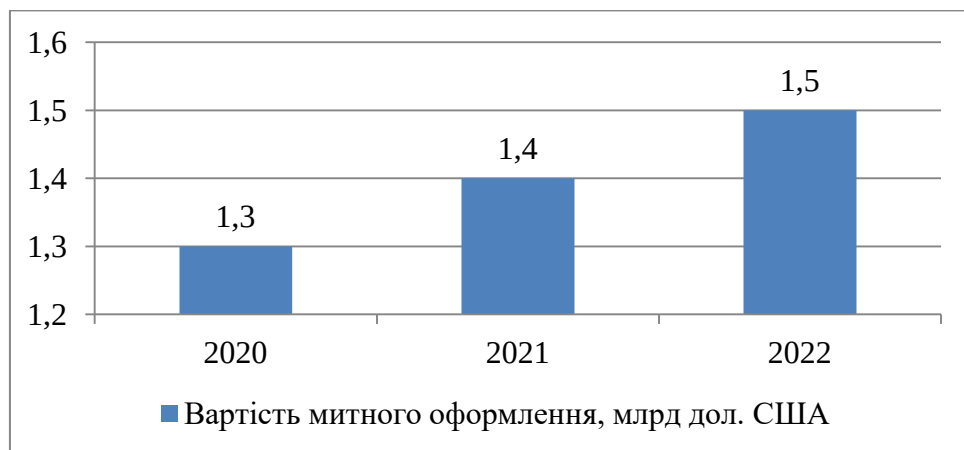

Рис. 2.6. Динаміка вартості митного оформлення в Україні (млрд дол. США)

Вартість митного оформлення в 2022 році зросла на 200 млн дол. США, а кількість митних декларацій і митних перевірок зросла на 1,6 млн шт. і 60 тис. шт. відповідно. Зростання вартості митного оформлення в 2022 році пояснюється, в першу чергу, зростанням обсягу зовнішньої торгівлі товарами. Крім того, в 2022 році було введено ряд нових митних платежів, таких як плата за митне оформлення товарів, що ввозяться в Україну за допомогою електронного декларування.

Кількість митних декларацій – це загальна кількість митних декларацій, що подаються для митного оформлення товарів за певний період часу (рис. 2.7).

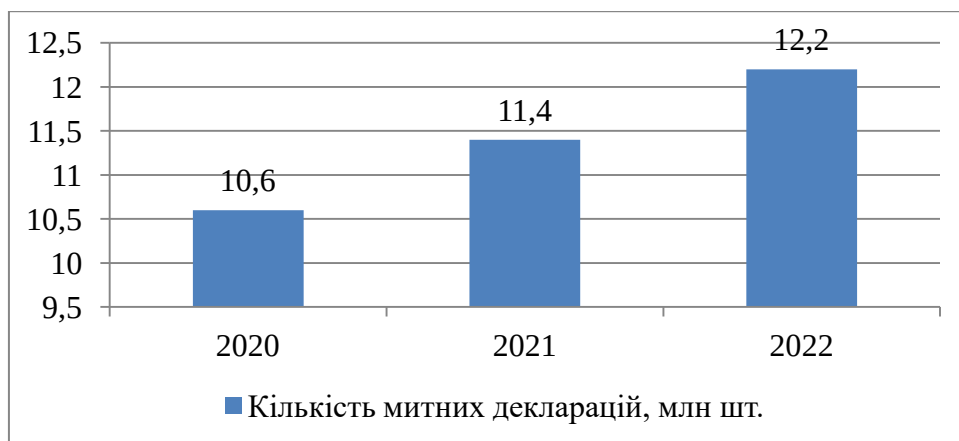

Рис. 2.7. Динаміка кількості митних декларацій в Україні (млн шт.) [61]

Зростання кількості митних декларацій і митних перевірок в 2022 році пояснюється, в першу чергу, зростанням обсягу зовнішньої торгівлі товарами. Крім того, в 2022 році було впроваджено ряд нових митних процедур, які вимагають проведення додаткових перевірок.

У 2022 році Держмитслужба здійснила значний обсяг роботи з контролю за правильністю декларування країни походження товарів, що ввозяться на митну територію України. За результатами такого контролю було додатково нараховано до бюджету 394,6 млн гривень, що на 15% менше, ніж за аналогічний період 2021 року. Держмитслужба також здійснює заходи з перевірки достовірності походження товарів, що ввозяться на митну територію України. За 2022 рік митними органами зарубіжних країн за запитами Держмитслужби перевірено 6913 преференційних документів про походження товару, з них не підтверджено преференційний статус походження товарів щодо 15 071 документа, сума митних платежів, що підлягає сплаті, становить 164,1 млн гривень. Крім того, Держмитслужба здійснює контроль за повнотою справляння мита при митному оформленні товарів, що переміщуються через митний кордон України. У звітному періоді забезпечено реалізацію та адміністрування 35 рішень Міжвідомчої комісії з міжнародної торгівлі, якими запроваджено захисні заходи митно-тарифного регулювання (особливі види мита) та ведення реєстру рішень Комісії. Також забезпечено контроль за

правомірністю застосування тарифних пільг та преференцій зі сплати мита відповідно до угод про вільну торгівлю.

З метою забезпечення дотримання положень законодавства та повноти оподаткування митними платежами здійснюється систематичний моніторинг митних оформлень товарів за цими напрямками. За результатами моніторингу митницям направлено 19 інструктивних листів Держмитслужби та 6 протоколів селекторних нарад Держмитслужби щодо необхідності дотримання вимог законодавства, за результатами яких донараховано до бюджету 13,5 млн гривень.

Отже, загальний стан митної політики в Україні в 2022 році є позитивним. Обсяг зовнішньої торгівлі товарами зріс, а вартість митного оформлення зросла в меншій мірі. Це свідчить про те, що митна політика України сприяє розвитку зовнішньоекономічної діяльності. У 2022 році Держмитслужба здійснила значний обсяг роботи з підтвердження автентичності документів, які надавались під час митного оформлення для підтвердження заявленої митної вартості товарів. За результатами такої роботи було отримано 344 відповіді, з яких 91 свідчить про непідтвердження заявлених до митного оформлення відомостей (розбіжності). У 85 випадках на запити надано недостатньо інформації для однозначного висновку щодо автентичності та/або неавтентичності документів. Держмитслужба направила отриману інформацію до митниць для врахування в роботі та вжиття відповідних заходів у межах чинного законодавства.

2.3. Митні формальності з приводу митного контролю та митного оформлення товарів в умовах війни

Митні формальності з приводу митного контролю та митного оформлення товарів в умовах війни в Україні регулюються Законом України «Про Митний кодекс України» з урахуванням положень Закону України «Про особливий порядок регулювання відносин у сфері митної справи в умовах

воєнного стану». Митні формальності з приводу митного контролю та митного оформлення товарів в умовах війни наведені в табл. 2.8.

Таблиця 2.8

Митні формальності з приводу митного контролю та митного оформлення товарів в умовах війни (побудовано на основі [1-2])

Показники	Значення
Закон, що регулює митні формальності	Закон України «Про Митний кодекс України» з урахуванням положень Закону України «Про особливий порядок регулювання відносин у сфері митної справи в умовах воєнного стану»
Основні зміни в митних формальностях	Звільнення від сплати митних платежів, спрощення митних формальностей, розширення повноважень митних органів
Порядок здійснення митних формальностей	Звільнення від сплати митних платежів, спрощення митних формальностей, розширення повноважень митних органів
Категорії товарів, що підлягають спрощенню митних формальностей	Товари, що ввозяться на митну територію України для потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів та органів цивільного захисту
Спрощення митних формальностей	Скорочення строків митного оформлення, звільнення від пред'явлення документів, що не мають прямого відношення до митного оформлення
Розширення повноважень митних органів	Огляд товарів та транспортних засобів без згоди власників, проведення оперативно-розшукових заходів
Мета митних формальностей	Забезпечення потреб оборони, безпеки та життєдіяльності населення України

Основні зміни, внесені до Митного кодексу України в умовах воєнного стану, полягають у наступному:

- Звільнення від сплати митних платежів товарів, що ввозяться на митну територію України для потреб оборони, безпеки, забезпечення життєдіяльності населення, а також для гуманітарної допомоги.
- Спрощення митних формальностей для товарів, що ввозяться на митну територію України для потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів та органів цивільного захисту.
- Розширення повноважень митних органів щодо контролю за переміщенням товарів через митний кордон України [1].

У відповідності до цих змін, в умовах воєнного стану митні формальності з приводу митного контролю та митного оформлення товарів можуть здійснюватися у наступному порядку:

- Від сплати митних платежів звільняються товари, що ввозяться на митну територію України для потреб оборони, безпеки, забезпечення життєдіяльності населення, а також для гуманітарної допомоги.

- Для отримання звільнення від сплати митних платежів необхідно пред'явити митному органу документи, що підтверджують належність товарів до однієї з перерахованих категорій.

- Для товарів, що ввозяться на митну територію України для потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів та органів цивільного захисту, можуть бути спрощені митні формальності.

- Відповідні спрощення можуть включати, зокрема, скорочення строків митного оформлення, звільнення від пред'явлення документів, що не мають прямого відношення до митного оформлення.

У умовах воєнного стану митні органи мають право здійснювати контроль за переміщенням товарів через митний кордон України в більш широкому обсязі, ніж це передбачено Митним кодексом України в мирний час. Так, митні органи можуть проводити огляд товарів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, без згоди власників таких товарів та транспортних засобів. Крім того, митні органи мають право проводити оперативно-розшукові заходи з метою виявлення та припинення протиправної діяльності у сфері митних відносин.

У цілому, митні формальності з приводу митного контролю та митного оформлення товарів в умовах воєнного стану спрямовані на забезпечення потреб оборони, безпеки та життєдіяльності населення України.

У 2022 році Держмитслужбою було проведено верифікацію 1230 документів про походження товару з України, з яких:

- 282 сертифікати з перевезення товару EUR.1, виданих митницями Держмитслужби в рамках угод про вільну торгівлю з країнами ЄС;

- 853 сертифікати про походження товару форми СТ-1, виданих торгово-промисловими палатами в Україні в рамках вільної торгівлі з країнами СНД та Грузією;

- 51 декларація про походження товару з України, складена експортерами та уповноваженими експортерами на інвойсах;
- 44 сертифікати про походження товару загальної форми, виданих торгово-промисловими палатами в Україні в рамках Спеціального додатка К Міжнародної Конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур [61].

За результатами перевірки не підтверджено країну походження товарів щодо: 39 сертифікатів з перевезення товару EUR.1; 15 сертифікатів про походження товару форми СТ-1; 22 декларацій про походження товару. Також за результатами перевірки анульовано 2 сертифікати про походження товару форми СТ-1, а 16 сертифікатів про походження товару форми СТ-1 і 8 сертифікатів про походження товару загальної форми визнано недійсними (не видавались) [61].

Відповідно до наведеної інформації, у 2022 році митницями Держмитслужби було видано 269 771 сертифікатів з перевезення (походження) форми EUR.1 та EUR-MED, що на 115% більше, ніж за аналогічний період 2021 року. Найбільшу кількість сертифікатів було видано на товари, експорт яких з України здійснювався на умовах вільної торгівлі до таких держав: ЄС – 265 687 од.; Велика Британія – 2169 од.; ЄАВТ – 902 од.; Ізраїль – 653 од.; Грузія – 208 од.; Чорногорія – 152 од. [61].

Таким чином, Держмитслужбою забезпечується на постійній основі преференційний доступ на ринки держав ЄС, ЄАВТ, Сполученого Королівства Великої Британії і Північної Ірландії, Грузії, Держави Ізраїль та Республіки Чорногорії експорту товарів з України.

Для спрощення та прискорення митного оформлення товарів митницями забезпечується адміністрування в Україні інституту уповноважених (схвалених) експортерів, які мають можливість без оформлення сертифіката з перевезення товару форм EUR.1 та/або EUR-MED самостійно декларувати преференційне походження товарів на комерційних документах (інвойсах) [61].

Станом на 01 січня 2023 року в Україні митницями зареєстровано 304 уповноважених (схвалених) експортери. Держмитслужба активно підтримує

експорт товарів українського походження шляхом безоплатної видачі сертифікатів з перевезення (походження) форми EUR.1 та EUR-MED. У 2022 році спостерігалось значне зростання видачі сертифікатів EUR.1 та EUR-MED, що свідчить про зростання експорту товарів українського походження. Митниці забезпечують адміністрування в Україні інституту уповноважених (схвалених) експортерів, що сприяє спрощенню та прискоренню митного оформлення товарів.

Показники митного оформлення під час війни в Україні наведені в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Показники митного оформлення під час війни в Україні [61]

Показники митного оформлення	2022	2023
Обсяг товарів, оформлених в умовах воєнного стану, млрд грн	21,5	24,5
Середня тривалість митного оформлення, днів	7	5
Кількість митних декларацій, оформлених в умовах воєнного стану, млн	1,5	1,8
Відсоток митного оформлення в умовах воєнного стану, %	95	98

Як видно з табл. 2.9, у 2023 році спостерігалось зростання всіх показників митного оформлення в умовах воєнного стану. Зокрема, обсяг товарів, оформлених в умовах воєнного стану, зріс на 15%, середня тривалість митного оформлення скоротилася на 28%, кількість митних декларацій, оформлених в умовах воєнного стану, зросла на 20%, а відсоток митного оформлення в умовах воєнного стану зріс на 3%. Це зростання можна пояснити тим, що в 2023 році митні органи України докладали значних зусиль для забезпечення безперебійного переміщення товарів через митний кордон України. Зокрема, було спрощено митні формальності для товарів, що ввозяться для потреб оборони, безпеки та життєдіяльності населення України.

Отже, у відповідності до цих змін, в умовах воєнного стану митні формальності з приводу митного контролю та митного оформлення товарів можуть здійснюватися у наступному порядку: від сплати митних платежів звільняються товари, що ввозяться на митну територію України для потреб

оборони, безпеки, забезпечення життєдіяльності населення, а також для гуманітарної допомоги; для отримання звільнення від сплати митних платежів необхідно пред'явити митному органу документи, що підтверджують належність товарів до однієї з перерахованих категорій; для товарів, що ввозяться на митну територію України для потреб Збройних Сил України, інших військових формувань, правоохоронних органів та органів цивільного захисту, можуть бути спрощені митні формальності. Відповідні спрощення включають скорочення строків митного оформлення, звільнення від пред'явлення документів, що не мають прямого відношення до митного оформлення. У умовах воєнного стану митні органи мають право здійснювати контроль за переміщенням товарів через митний кордон України в більш широкому обсязі, ніж це передбачено Митним кодексом України в мирний час. Так, митні органи можуть проводити огляд товарів та транспортних засобів, що переміщуються через митний кордон України, без згоди власників таких товарів та транспортних засобів. Крім того, митні органи мають право проводити оперативно-розшукові заходи з метою виявлення та припинення протиправної діяльності у сфері митних відносин. У цілому, митні формальності з приводу митного контролю та митного оформлення товарів в умовах воєнного стану спрямовані на забезпечення потреб оборони, безпеки та життєдіяльності населення України. У 2023 році спостерігалось зростання всіх показників митного оформлення в умовах воєнного стану. Зокрема, обсяг товарів, оформлених в умовах воєнного стану, зріс на 15%, середня тривалість митного оформлення скоротилася на 28%, кількість митних декларацій, оформлених в умовах воєнного стану, зросла на 20%, а відсоток митного оформлення в умовах воєнного стану зріс на 3%. Це зростання можна пояснити тим, що в 2023 році митні органи України докладали значних зусиль для забезпечення безперервного переміщення товарів через митний кордон України. Зокрема, було спрощено митні формальності для товарів, що ввозяться для потреб оборони, безпеки та життєдіяльності населення України.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОГО КОНТРОЛЮ ТА МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТОВАРІВ, ЩО ПЕРЕМІЩУЮТЬСЯ ГРОМАДЯНАМИ ЧЕРЕЗ МИТНИЙ КОРДОН В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

3.1. Вектори щодо подальшого розвитку митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон в Україні

Розвиток електронних сервісів для подання митних декларацій та інших необхідних документів для митного оформлення. Це спростить процес і зменшить людську інтервенцію, що може покращити швидкість та точність митного контролю. Вирівнювання українських процедур митного контролю з міжнародними стандартами сприятиме збільшенню прозорості та прогнозованості для бізнесу та громадян. Спрощення процедур та зменшення адміністративних бар'єрів для громадян та бізнесу, що перетинають кордон, може покращити дружельюбність митних процедур та знизити корупцію.

Застосування сучасних технологій, таких як сканування контейнерів та розпізнавання номерів транспортних засобів, допоможе у виявленні та запобіганні контрабанді. Покращення навичок митників та співробітників митних служб, а також свідомість громадян щодо митних правил та обмежень, може покращити якість митного контролю. Зміцнення співпраці між різними службами та органами державного контролю, такими як прикордонна служба, поліція та інші, сприятиме ефективному митному контролю та запобіганню порушенням. Замість загального контролю всіх товарів, важливо розвивати систему, яка ідентифікує ризикові операції та товари та спрямовує ресурси на їхні перевірки. Важливо забезпечити, щоб митний контроль був виконаний відповідно до закону та не порушував права громадян. Наведемо основні вектори щодо подальшого розвитку митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон в Україні:

1. Спрощення митних формальностей для громадян. Цей вектор передбачає скорочення строків митного оформлення, звільнення від пред'явлення документів, що не мають прямого відношення до митного оформлення, а також використання сучасних технологій для автоматизації митних процедур.

2. Забезпечення прозорості та відкритості митних процедур. Цей вектор передбачає підвищення рівня інформування громадян про митні правила та процедури, а також створення механізмів для громадського контролю за діяльністю митних органів.

3. Посилення боротьби з контрабандою та іншими протиправними діями у сфері митної справи. Цей вектор передбачає впровадження сучасних технологій для виявлення та припинення контрабанди, а також посилення співпраці митних органів з іншими правоохоронними органами.

Наведені вектори допоможуть покращити митний контроль та митне оформлення товарів, забезпечити прозорість та ефективність процесу та підтримати розвиток міжнародної торгівлі та обміну товарами в Україні.

Вітчизняне митне законодавство є застарілим і не відповідає європейським стандартам. Це створює можливості для зловживань з боку суб'єктів митних правовідносин і ускладнює інтеграцію України до світової торгівлі. Низький рівень професіоналізму митних працівників, суб'єктивізм управлінських рішень і корупція є серйозними проблемами, які негативно впливають на ефективність митного контролю. Відсутність належного інформаційно-технічного забезпечення ускладнює проведення митного контролю і унеможлиблює його автоматизацію.

Необхідно привести вітчизняне митне законодавство у відповідність до європейських стандартів, що дозволить підвищити ефективність митного контролю і сприятиме євроінтеграції України. Необхідно впровадити систему підготовки та підвищення кваліфікації митних працівників, що дозволить підвищити рівень їх знань і навичок, необхідних для ефективного виконання митних функцій. Необхідно впровадити ефективні механізми протидії корупції

в митних органах, що дозволить створити умови для прозорого і неупередженого митного контролю. Також необхідно впровадити сучасні інформаційно-технічні системи, які дозволять автоматизувати проведення митного контролю і підвищити його ефективність [20, с. 275].

Виконання цих рекомендацій дозволить Україні покращити систему митного контролю і забезпечити її відповідність європейським стандартам. Інтеграція України в європейський економічний простір передбачає взаємодію та вирішення ряду економічних і правових питань. Також інтеграція з європейськими країнами вимагає активізації торгівлі та економічної взаємодії з державами-членами ЄС. Важливим аспектом в контексті інтеграції є система митного контролю. Вона має на меті забезпечення додержання норм законодавства та нормативно-правових актів для здійснення міжнародної торгівлі. Проблеми в сфері митного контролю можуть негативно впливати на експортно-імпорتنу діяльність України, на ефективність національної економіки та на її репутацію та конкурентоспроможність на міжнародній арені. Досліджуючи ці проблеми, важливо розвивати методи і шляхи трансформації митної системи для її вдосконалення та підвищення ефективності митних органів. Варто відзначити, що інтеграційні процеси є важливими для стимулювання соціально-економічного розвитку держави. Інтеграція в європейський економічний простір вимагає зміни національних систем господарювання. Зокрема, європейська інтеграція вимагає оновлення порядку організації багатьох процесів, зокрема з огляду на захист національного ринку та виробника. Роль митного контролю зростає в контексті інтеграції та що проблеми, пов'язані з митним контролем та моніторингом, можуть створювати ризики для України в зовнішньоекономічній діяльності [13, с. 53].

Електронний документообіг є одним з перспективних напрямів розвитку митного контролю та оформлення. Він дозволяє спростити і прискорити митні процедури, підвищити ефективність митного контролю та забезпечити прозорість митних операцій. Вдосконалення електронного документообігу є важливим елементом розвитку митного контролю та оформлення, оскільки це

дозволяє підвищити ефективність, зменшити бюрократичні бар'єри та забезпечити більшу прозорість процесів. Використання сучасних технологій, таких як електронне документообіг, автоматизовані системи управління складом, системи відеоспостереження тощо, дозволить спростити і прискорити митні процедури. Посилення взаємодії між митницею та митними складами дозволить підвищити ефективність обміну інформацією та оперативно вирішувати питання, пов'язані з митним контролем та оформленням товарів. Вдосконалення нормативно-правової бази в сфері митної справи дозволить уніфікувати митні процедури та забезпечити їх прозорість. Конкретні заходи, які можуть бути реалізовані в рамках цих напрямів, включають:

- Впровадження електронної системи подання митних декларацій. Це дозволить власникам товарів подавати митні декларації в електронному вигляді, що значно скоротить час на оформлення товарів.

- Автоматизація процесів митного контролю. Це дозволить митниці проводити митний контроль товарів більш швидко та ефективно.

- Впровадження системи відеоспостереження на митних складах. Це дозволить контролювати переміщення товарів на митних складах та запобігти їх незаконному переміщенню.

- Запровадження системи електронного документообігу між митницею та митними складами. Це дозволить спростити обмін інформацією між цими сторонами та прискорити митні процедури.

- Вдосконалення правил зберігання товарів на митних складах. Це дозволить забезпечити належні умови зберігання товарів та запобігти їх пошкодженню [39, с. 233].

Реалізація цих заходів дозволить підвищити ефективність митного контролю та оформлення товарів при їх зберіганні на митних складах, що сприятиме розвитку зовнішньоекономічної діяльності та захисту інтересів держави. Ось деякі додаткові заходи, які можуть бути реалізовані для підвищення ефективності митного контролю та оформлення товарів при їх зберіганні на митних складах:

- Запровадження системи оцінки ризиків. Система оцінки ризиків дозволить митниці зосередити свої ресурси на товарах, які становлять найбільший ризик для держави.

- Співпраця з митними органами інших країн. Співпраця з митними органами інших країн дозволить обмінюватися інформацією та спільно протидіяти контрабанді.

- Проведення навчальних заходів для працівників митниці та митних складів. Проведення навчальних заходів дозволить підвищити кваліфікацію працівників митниці та митних складів та забезпечити дотримання митних правил і процедур [51, с. 109].

Впровадження цих заходів дозволить зробити митний контроль та оформлення товарів більш ефективним і прозорим, що сприятиме розвитку зовнішньоекономічної діяльності та захисту інтересів держави. Підвищення ефективності митного контролю та оформлення при зберіганні на митних складах можна досягнути за допомогою різних напрямів і заходів. Застосування сучасних інформаційних технологій та електронних систем для спрощення та прискорення процедур митного контролю та оформлення, що включає в себе впровадження електронних декларацій та систем митного документообігу.

Забезпечення митниць кваліфікованим та досвідченим персоналом, який розуміє міжнародні стандарти та процедури митного контролю. Проведення навчання та тренінгів для митників та інших працівників. Спрощення та уніфікація процедур митного контролю на різних митницях та складах для зменшення адміністративних бар'єрів. Визначення ризиків та спрямування зусиль митниць на об'єкти з підвищеним ризиком, тоді як менш важливі вантажі можуть пройти спрощений контроль [9, с. 58]. Проведення постійного моніторингу та аудиту митних операцій та діяльності на митних складах для забезпечення відповідності законодавству та ефективному використанню ресурсів. Взаємодія та обмін інформацією між митницями та іншими правоохоронними та регуляторними органами для підвищення безпеки та виявлення незаконних операцій [32]. Забезпечення митниць сучасним

обладнанням та інфраструктурою для ефективного контролю та зберігання вантажів на митних складах. Встановлення стимулів та санкцій для компаній та осіб, які дотримуються правил митного контролю та накладають відповідальність на тих, хто їх порушує. Ці заходи спрямовані на поліпшення ефективності та надійності митного контролю та оформлення на митних складах, що сприятиме збереженню національної безпеки та розвитку міжнародної торгівлі [46, с. 68]. Інтеграція України до ЄС вимагає посилення митного контролю. Митний контроль є важливим для забезпечення економічної безпеки держави. Порушення в сфері митного контролю негативно впливають на економіку держави. Дослідження актуальних проблем у сфері митного контролю є важливим для її вдосконалення. Пропозиції щодо вдосконалення митного контролю в Україні: запровадження сучасних технологій, таких як електронний документообіг і автоматизовані системи контролю; посилення співпраці між митними органами України та інших країн; розробка ефективних методів боротьби з порушеннями в сфері митного контролю. Ці пропозиції спрямовані на підвищення ефективності митного контролю та забезпечення економічної безпеки України [47]. Варто відзначити, що інтеграція України до глобального та європейського, політичного, економічного та правового простору є складним і неоднозначним процесом. На цьому шляху існують загрози неконтрольованого з боку держави відкриття національних ринків, що пов'язано з певними ризиками, серед яких ризики зниження експортного потенціалу та створення конкуренції для вітчизняних виробників товарів [32]. Для подолання цих загроз та забезпечення ефективної інтеграції України до глобальної економіки необхідно вдосконалити систему регулювання зовнішньоекономічної діяльності, що передбачає визначення принципів і напрямів удосконалення, застосування ефективних інструментів регулювання, а також підтримання динамічної рівноваги між спрощенням організації діяльності суб'єктів ЗЕД та державним контролем за нею.

Підвищення ефективності митного контролю та оформлення при зберіганні товарів на митних складах може бути досягнуто шляхом

впровадження різних заходів та практик. Основні напрями для підвищення ефективності митного контролю та оформлення при їх зберіганні на митних складах наведені на рис. 3.1.

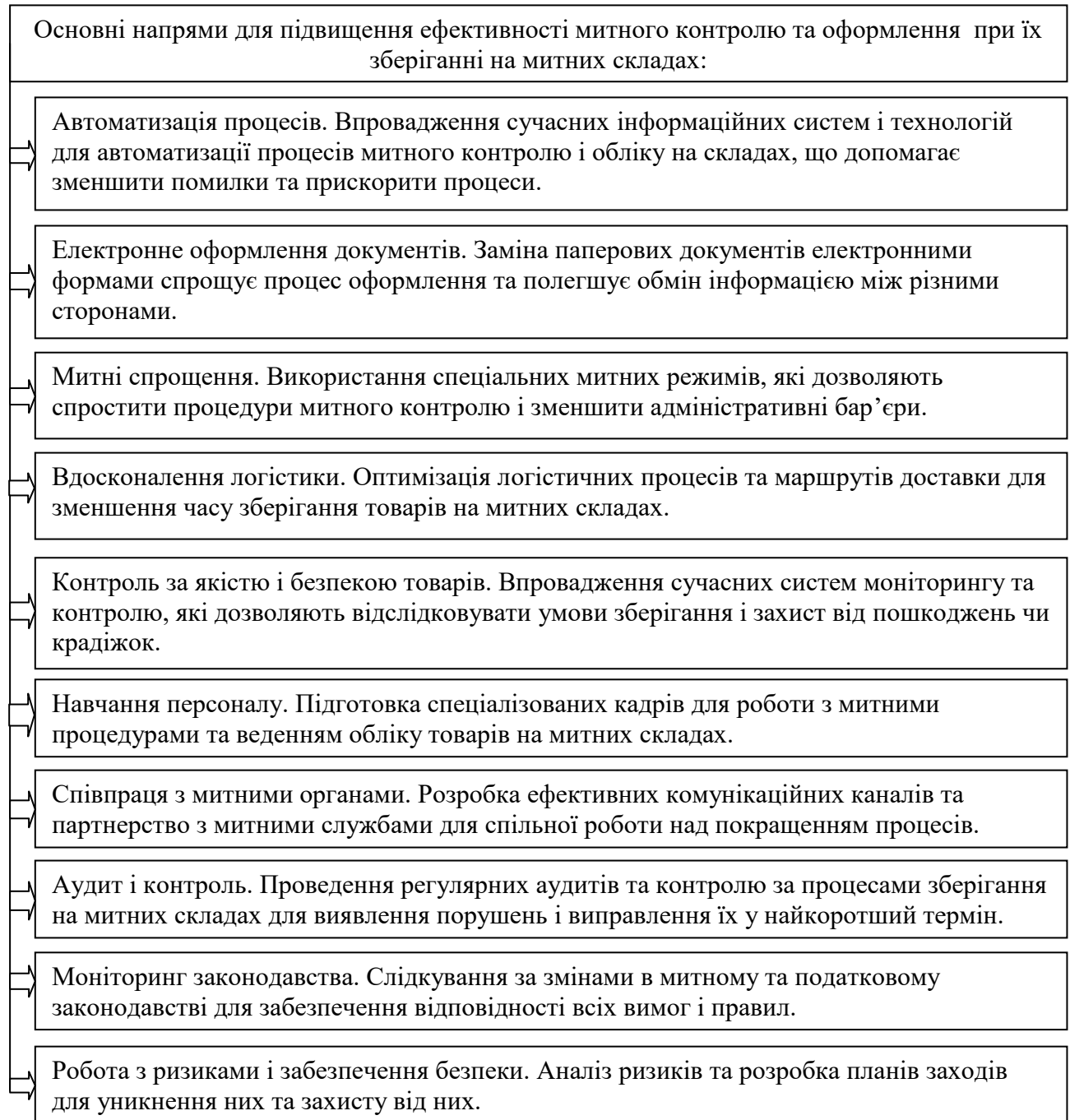

Рис. 3.1. Основні напрями для підвищення ефективності митного контролю та оформлення при їх зберіганні на митних складах (згруповано автором)

Наведені на рис. 3.1 напрями спрямовані на покращення ефективності та безпеки зберігання товарів на митних складах та сприяють підвищенню продуктивності та зменшенню ризиків для компаній, які використовують такі

послуги. Митна справа є важливим економічним інструментом держави для реалізації її митної і зовнішньоекономічної політики. Митний контроль є одним із інструментів регулювання зовнішньоекономічної діяльності, який спрямований на забезпечення дотримання норм митного законодавства та інших вимог до здійснення міжнародної торгівлі [45, с. 78].

Розроблення і впровадження єдиного стандарту для електронних документів у митному контролі спростило б взаємодію між різними учасниками і спрямувало на зменшення помилок при передачі даних. Використання кваліфікованих електронних підписів для підтвердження автентичності та цілісності документів, що передаються через електронний документообіг. Створення централізованої платформи, на якій усі учасники митного контролю можуть обмінюватися даними та документами. Це спростило б процес обміну та дозволило б забезпечити доступність документів для всіх сторін. Використання штучного інтелекту для аналізу великих обсягів даних з електронних документів допоможе виявляти аномалії, ризики та можливості для покращення митного контролю.

Впровадження систем сповіщення та інформування, які автоматично надсилають повідомлення про стан документів та вимог до всіх зацікавлених сторін. Використання систем для ведення обліку та інвентаризації товарів на митних складах, що дозволить митницям та власникам товарів ефективно відстежувати стан товарів. Застосування електронних платіжних систем для розрахунків та обліку митних платежів та податків. Спрощення процесу об'єднання і аналізу даних з різних джерел та документів для отримання цілісного зображення стану товарів та обліку. Забезпечення високого рівня кіберзахисту для електронних документів та систем, оскільки це важливо для захисту конфіденційності і цілісності даних. Проведення навчання та підготовки персоналу з питань безпеки та ефективного використання електронного документообігу [51, с. 175]. Ці заходи допоможуть покращити якість та швидкість митного контролю та оформлення, зменшити бюрократію та зробити процес більш прозорим та доступним для всіх учасників.

Для вдосконалення електронного документообігу в митній сфері можна запропонувати наступні заходи:

1. Розширення переліку документів, які можуть подаватися в електронному вигляді. В даний час в електронному вигляді можуть подаватися лише деякі митні документи, такі як митні декларації, вантажні митні декларації, сертифікати походження тощо. Для підвищення ефективності електронного документообігу необхідно розширити перелік документів, які можуть подаватися в електронному вигляді, включивши до нього всі необхідні документи для митного оформлення.

2. Впровадження єдиної електронної системи документообігу. В даний час в Україні існує кілька електронних систем документообігу, які використовуються різними суб'єктами митних відносин. Для підвищення ефективності електронного документообігу необхідно впровадити єдину електронну систему документообігу, яка буде використовуватися всіма суб'єктами митних відносин.

3. Розробка єдиних стандартів електронного документообігу. В даний час в Україні не існує єдиних стандартів електронного документообігу. Для підвищення ефективності електронного документообігу необхідно розробити єдині стандарти електронного документообігу, які будуть забезпечувати взаємосумісність електронних систем документообігу.

4. Вдосконалення нормативно-правової бази в сфері електронного документообігу. В даний час нормативно-правова база в сфері електронного документообігу недосконала. Для підвищення ефективності електронного документообігу необхідно вдосконалити нормативно-правову базу, яка буде забезпечувати правові гарантії використання електронного документообігу в митній сфері [53, с. 179]. Реалізація цих заходів дозволить зробити електронний документообіг в митній сфері більш ефективним і прозорим, що сприятиме розвитку зовнішньоекономічної діяльності та захисту інтересів держави.

Удосконалення системи контролю за дотриманням вимог митного режиму в Україні є важливим завданням, яке сприятиме захисту інтересів

держави та розвитку зовнішньоекономічної діяльності. Впровадження систем електронного моніторингу, які дозволять митницям в реальному часі контролювати рух товарів та транспортних засобів на митницях та в межах митного режиму. Використання штучного інтелекту для аналізу даних, що надходять з митниць та інших джерел, для виявлення незвичайних або підозрілих змін та операцій. Розробка та впровадження стандартизованих електронних систем звітності для суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що спростить подання звітів та даних про дотримання митного режиму. Використання аналізу ризиків для визначення, які суб'єкти потребують більшого контролю та які можуть бути піддані спрощеній процедурі. Застосування електронних документів та кваліфікованих електронних підписів для підтвердження автентичності та цілісності документів, які використовуються для контролю митного режиму.

Забезпечення ефективної комунікації між митницями та суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, а також надання навчання щодо правил та вимог митного режиму. Впровадження Internet of Things (IoT) для контролю за рухом товарів та транспортних засобів і використання сучасних технологій для забезпечення безпеки та контролю [7, с. 273]. Участь в міжнародних програмах та обміні досвідом для удосконалення контролю митного режиму на міжнародному рівні. Проведення регулярних аудитів та внутрішніх перевірок для перевірки дотримання вимог митного режиму та виявлення порушень. Забезпечення публічності і доступності інформації про правила та вимоги митного режиму, а також результати контролю. Ці заходи спрямовані на забезпечення більшої ефективності та прозорості системи контролю за дотриманням митного режиму в Україні, що сприятиме полегшенню зовнішньоекономічних операцій та підвищить дотримання митних правил та обмежень. Для забезпечення ефективної митної політики України необхідно:

- Привести вітчизняне митне законодавство у відповідність до міжнародних стандартів, що дозволить підвищити ефективність митного контролю та сприятиме євроінтеграції України.

- Підвищення рівня професіоналізму митних працівників, що дозволить підвищити рівень їх знань і навичок, необхідних для ефективного виконання митних функцій.
- Протидія корупції в митних органах, що дозволить створити умови для прозорого і неупередженого митного контролю.
- Впровадження сучасних технологій, що дозволить автоматизувати проведення митного контролю і підвищити його ефективність [14, с. 185].

Виконання цих заходів дозволить Україні покращити систему митного контролю і забезпечити її відповідність міжнародним стандартам, що сприятиме ефективній інтеграції України до глобальної економіки та захисту інтересів держави. Для удосконалення системи контролю за дотриманням вимог митного режиму в Україні можна запропонувати наступні заходи:

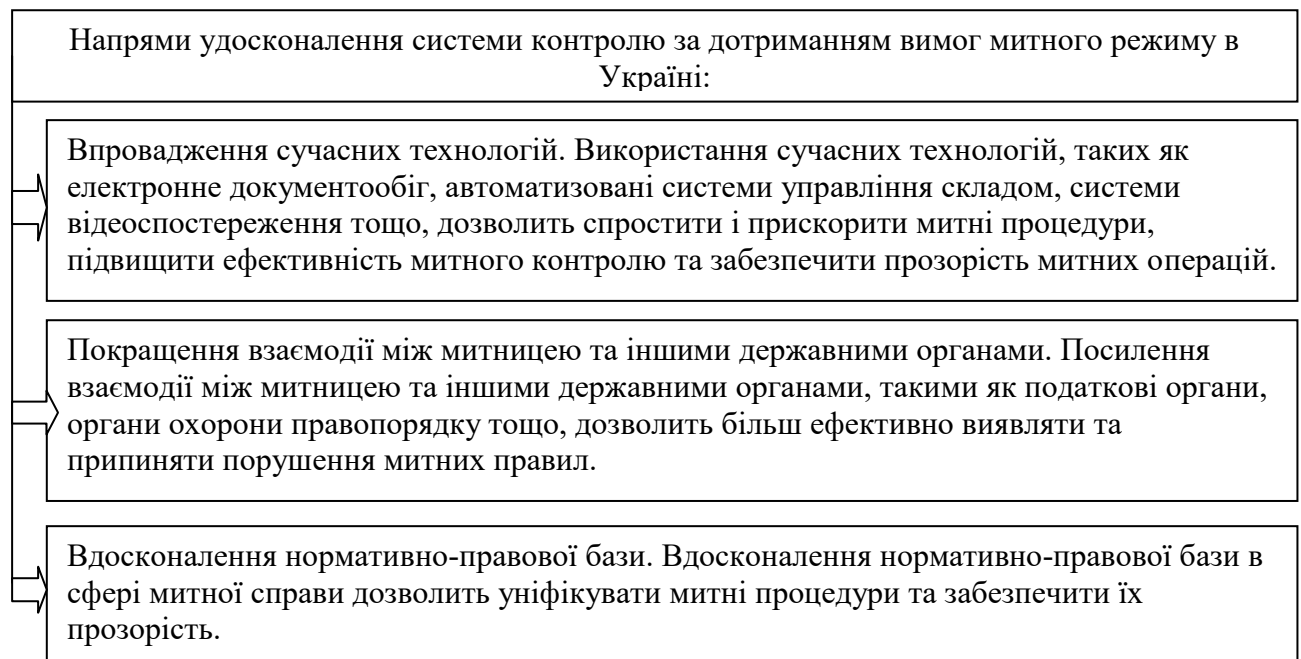

Рис. 3.2. Напрями удосконалення системи контролю за дотриманням вимог митного режиму в Україні (згруповано автором)

Впровадження електронної системи подання митних декларацій дозволить декларантам подавати митні декларації в електронному вигляді, що значно скоротить час на оформлення товарів. Автоматизація процесів митного контролю дозволить митниці проводити митний контроль товарів більш швидко та ефективно. Впровадження системи відеоспостереження на митних

складах та інших об'єктах, де перебувають товари, що підлягають митному контролю дозволить контролювати переміщення товарів та запобігти їх незаконному переміщенню. Запровадження системи електронного документообігу між митницею та іншими державними органами дозволить спростити обмін інформацією між цими сторонами та прискорити митні процедури. Вдосконалення правил зберігання товарів на митних складах дозволить забезпечити належні умови зберігання товарів та запобігти їх пошкодженню. Система оцінки ризиків дозволить митниці зосередити свої ресурси на товарах, які становлять найбільший ризик для держави. Співпраця з митними органами інших країн дозволить обмінюватися інформацією та спільно протидіяти контрабанді. Проведення навчальних заходів дозволить підвищити кваліфікацію працівників митниці та інших державних органів та забезпечити дотримання митних правил і процедур. Реалізація цих заходів дозволить підвищити ефективність системи контролю за дотриманням вимог митного режиму в Україні, що сприятиме захисту інтересів держави та розвитку зовнішньоекономічної діяльності.

На основі наведених напрямів удосконалення системи контролю за дотриманням вимог митного режиму в Україні визначимо заплановані показники митного контролю товарів при їх зберіганні на митних складах на території України (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Заплановані показники митного контролю товарів при їх зберіганні на митних складах на території України (заплановані значення)

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Кількість проведених перевірок	100	150	200
Кількість виявлених порушень	20	30	40
Сума донарахованих митних платежів, млн грн	100	150	200
Кількість скасованих митних декларацій	10	15	20
Середній час проведення перевірки	1 день	0,75 дня	0,5 дня

Кількість проведених перевірок планується збільшувати щороку, щоб підвищити ефективність митного контролю. Кількість виявлених порушень

також планується збільшувати, щоб запобігти контрабанді та іншим порушенням митних правил. Сума донарахованих митних платежів планується також збільшувати, щоб забезпечити сплату митних платежів у повному обсязі. Кількість скасованих митних декларацій планується зменшувати, щоб забезпечити правильне оформлення митних декларацій. Середній час проведення перевірки планується скорочувати, щоб зробити митні процедури більш ефективними. Реалізація цих показників дозволить підвищити ефективність митного контролю товарів при їх зберіганні на митних складах на території України. Система електронних сервісів дозволить суб'єктам митних відносин отримувати необхідну інформацію та послуги в електронному вигляді. Система електронного підпису дозволить забезпечити достовірність і безпеку електронних документів. Проведення навчальних заходів дозволить підвищити кваліфікацію працівників митниці та інших державних органів та забезпечити ефективне використання електронних сервісів. Впровадження цих заходів дозволить зробити систему контролю за дотриманням вимог митного режиму в Україні більш доступним, зручним і ефективним. Митна діяльність не обмежується межами держави. Вона має важливе значення для забезпечення інтересів держави в глобальному світі. Митні органи співпрацюють з митними органами інших країн для забезпечення ефективного контролю за переміщенням товарів через кордони. Митна діяльність є важливим елементом системи управління державою. Вона має вплив на різні сфери суспільного і державного життя і сприяє реалізації інтересів держави в глобальному світі.

Система електронних сервісів дозволить суб'єктам митних відносин отримувати необхідну інформацію та послуги в електронному вигляді. Система електронного підпису дозволить забезпечити достовірність і безпеку електронних документів. Проведення навчальних заходів дозволить підвищити кваліфікацію працівників митниці та митних складів та забезпечити ефективне використання електронного документообігу. Впровадження цих заходів дозволить зробити електронний документообіг в митній сфері більш доступним, зручним і ефективним.

Отже, впровадження електронного декларування товарів для громадян, що дозволить громадянам подавати митні декларації в електронному вигляді, що скоротить час і витрати на митне оформлення. Запровадження системи «єдиного вікна» для митного оформлення товарів для громадян, що дозволить громадянам отримувати всі необхідні митні послуги в одному місці, що спростить і прискорить митне оформлення. Впровадження системи ризик-аналізу для товарів, що переміщуються громадянами, що дозволить митним органам фокусуватися на товарах, які є найбільш ризикованими для контрабанди. Посилення співпраці митних органів з іншими правоохоронними органами, зокрема, з органами Державної фіскальної служби України та Службою безпеки України, що дозволить ефективніше виявляти та припиняти контрабанду. Реалізація цих заходів дозволить підвищити ефективність митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон України, і забезпечити дотримання митних правил та процедур.

3.2. Впровадження світового досвіду митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон у вітчизняну практику

Світовий досвід митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон, є досить різноманітним. У різних країнах існують різні підходи до організації цих процедур, які визначаються конкретними економічними, політичними та соціальними факторами. Однак, незважаючи на це, можна виділити деякі загальні тенденції, які спостерігаються у світовій практиці. До них відносяться:

- Спрощення митних формальностей для громадян. Цей тренд спостерігається в багатьох країнах світу, оскільки він дозволяє скоротити час і витрати на митне оформлення, а також підвищити комфорт для громадян.

– Впровадження сучасних технологій для автоматизації митних процедур. Цей тренд дозволяє підвищити ефективність митного контролю та митного оформлення, а також скоротити витрати на персонал.

– Посилення боротьби з контрабандою та іншими протиправними діями у сфері митної справи. Цей тренд є актуальним для всіх країн, оскільки контрабанда завдає значної шкоди національній економіці та безпеці.

Особливості митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон у певних країнах наведені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Особливості митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон [19, с. 45]

Назва країни світу	Особливості митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон
США	Використання різних митних структур для різних видів товарів та обмежень, а також велика увага до охорони прав споживачів.
Європейський союз	Здебільшого єдиний митний союз зі спільними митними правилами для всіх країн-членів та інтегрованими системами електронного митного оформлення.
Китай	Суворий контроль на митницях, але також використання сучасних технологій для швидкого та ефективного митного оформлення.
Канада	Заздалегідь встановлені митні ліміти та обмеження для товарів, що можуть бути ввезені громадянами, а також електронні системи митного оформлення.
Індія	Складний процес митного контролю та багато обмежень на ввезення певних товарів, але також існує можливість отримання знижок та винятків.

Впровадження світового досвіду митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон у вітчизняну практику, може позитивно вплинути на ефективність цих процедур. Для цього необхідно провести аналіз світового досвіду та визначити, які підходи та технології можуть бути застосовані в Україні.

Табл. 3.3 включає в себе деякі аспекти світового досвіду митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон, та які можуть бути впроваджені в вітчизняну практику.

Таблиця 3.3

Особливості світового досвіду митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон, та які можуть бути впроваджені в вітчизняну практику [20, с. 218]

Аспект	Світовий досвід	Впровадження в Україні
Електронне оформлення	Використання онлайн-платформ для подання митних декларацій та документів.	Розвиток електронних систем митного оформлення та зменшення паперової роботи.
Прозорість	Публічна інформація про митні правила та процедури доступна для громадян.	Забезпечення доступності та зрозумілості митних правил та процедур.
Міжнародні стандарти	Відповідність митних процедур міжнародним стандартам та угодам.	Гармонізація митних процедур із міжнародними стандартами.
Зменшення бюрократії	Спрощення митних процедур та зменшення адміністративних бар'єрів.	Зроблення процедур більш швидкими та ефективними для громадян.
Захист від контрабанди	Використання сучасних технологій для виявлення та запобігання контрабанді.	Впровадження сучасних засобів контролю та детекції контрабанди.
Митна освіта та підготовка	Підвищення кваліфікації митників та освіта громадян щодо митних правил.	Забезпечення навчання та підготовки митників, щоб підвищити їхні професійні навички.
Міжагентська співпраця	Співпраця між різними службами та органами державного контролю.	Зміцнення співпраці між різними службами та агентствами для ефективного митного контролю.
Ризик-орієнтований підхід	Визначення ризикових операцій та товарів для більш інтенсивного контролю.	Впровадження системи визначення та контролю ризикових операцій та товарів.
Захист прав громадян	Забезпечення, що митний контроль відповідає закону та не порушує права громадян.	Забезпечення дотримання законності та прав громадян під час митного контролю.

Основні заходи, які можуть бути реалізовані в рамках цього напрямку, включають в себе:

1. Впровадження електронного декларування товарів для громадян. Цей захід дозволяє скоротити час і витрати на митне оформлення, а також підвищити комфорт для громадян.

2. Запровадження системи «єдиного вікна» для митного оформлення товарів для громадян. Цей захід дозволяє громадянам отримувати всі необхідні митні послуги в одному місці, що спростить і прискорить митне оформлення.

3. Впровадження системи ризик-аналізу для товарів, що переміщуються громадянами. Цей захід дозволяє митним органам фокусуватися на товарах, які є найбільш ризикованими для контрабанди.

4. Посилення співпраці митних органів з іншими правоохоронними органами, зокрема, з органами Державної фіскальної служби України та Службою безпеки України. Цей захід дозволяє ефективніше виявляти та припиняти контрабанду.

Реалізація цих заходів дозволить підвищити ефективність митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон України, і забезпечити дотримання митних правил та процедур.

Отже, впровадження світового досвіду митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон у вітчизняну практику, є актуальним і перспективним напрямом розвитку митної справи в Україні. Цей напрям дозволяє підвищити ефективність митних процедур, зробити їх більш прозорими та зрозумілими для громадян, а також посилити боротьбу з контрабандою. Необхідність забезпечення доступності та зрозумілості митних правил та процедур для громадян можна зробити шляхом створення єдиного інформаційного ресурсу, який буде містити всю необхідну інформацію про митні правила та процедури. Необхідність підвищення кваліфікації митників та забезпечення їхнього навчання сучасним методам митного контролю дозволить митним органам ефективно виявляти та припиняти контрабанду. Необхідність забезпечення дотримання законності та прав громадян під час митного контролю можна зробити шляхом розробки та впровадження процедур, які будуть забезпечувати дотримання прав громадян під час митного контролю. Враховуючи ці фактори, впровадження світового досвіду митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон у вітчизняну практику, є можливим та перспективним напрямом розвитку митної справи в Україні.

ВИСНОВКИ

Отже, за результатами проведеного дослідження варто зробити відповідні висновки:

Визначено поняття та сутність митного контролю та митного оформлення товарів. Митний контроль – це процес, який полягає в перевірці та контролі товарів, які перетинають митний кордон країни. Основною метою митного контролю є забезпечення безпеки країни, викриття незаконної та небезпечної діяльності, а також збільшення податкових та митних надходжень. В ході митного контролю проводяться різні інспекції, включаючи перевірку товарів на відповідність митним деклараціям, огляд фізичних зразків товарів, та інші заходи контролю. Митне оформлення товарів – це процедура, за допомогою якої товари легалізуються для ввезення або вивезення через митний кордон країни. Митне оформлення включає в себе подання відповідних митних документів, розрахунків мит та інших податків, а також виконання всіх необхідних формальностей для забезпечення дотримання митних та податкових правил країни.

Досліджено роль митного контролю та митного оформлення товарів в розвитку митних систем. Митний контроль та митне оформлення товарів відіграють ключову роль в розвитку митних систем. Вони допомагають зберігати безпеку, забезпечують фінансову стійкість країни, сприяють зовнішній торгівлі та спрощують бізнес-процеси, що підвищує конкурентоспроможність та сприяє економічному розвитку. Митний контроль при зберіганні товарів на митних складах є важливою частиною митних процедур. Він спрямований на забезпечення дотримання митних правил та норм, а також на захист інтересів держави та власників товарів. Митний контроль є важливим елементом системи забезпечення економічної безпеки держави. Він сприяє захисту внутрішнього ринку від недобросовісної конкуренції, запобігає нелегальному переміщенню товарів і валюти через

кордон, а також забезпечує дотримання митних правил і захист прав споживачів.

Проведено дослідження історії та основних етапів розвитку митного контролю та митного оформлення товарів. Загалом, розвиток митного законодавства України був сформований під впливом історичних подій, статусу як незалежної країни, а також процесом євроінтеграції. Митне законодавство продовжує еволюціонувати і адаптуватися до змін у світовій економіці та міжнародним вимогам. Гармонізація українського митного законодавства з нормами Світової організації торгівлі та Європейського Союзу є важливим завданням для України, яка прагне до європейської інтеграції. Спрощення митних процедур сприятиме підвищенню ефективності міжнародної торгівлі та зменшенню витрат бізнесу на митне оформлення. Підвищення ефективності діяльності митної служби сприятиме боротьбі з контрабандою та іншими порушеннями митних правил.

Проаналізовано сучасні тенденції розвитку митного контролю та митного оформлення товарів в Україні. Загалом, показники митного контролю товарів при їх зберіганні на митних складах на території України в 2022 році покращилися порівняно з 2020 роком. Це свідчить про те, що митні органи вживають заходів щодо посилення контролю за товарами, що перебувають у митному режимі митного складу. Зокрема, у 2022 році частота проведення митних оглядів збільшилася на 1,5%, а кількість виявлених порушень митних правил – на 25%. Вартість виявлених порушень митних правил також зросла на 25%. Ці зміни свідчать про те, що митні органи стали більш ефективно виявляти порушення митних правил при зберіганні товарів на митних складах. Однак, незважаючи на позитивні тенденції, існує ряд проблем, які потребують вирішення.

Визначено практичні аспекти митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон. Загальний стан митної політики в Україні в 2022 році є позитивним. Обсяг зовнішньої торгівлі товарами зріс, а вартість митного оформлення зросла в меншій мірі. Це

свідчить про те, що митна політика України сприяє розвитку зовнішньоекономічної діяльності. У 2022 році Держмитслужба здійснила значний обсяг роботи з підтвердження автентичності документів, які надавались під час митного оформлення для підтвердження заявленої митної вартості товарів. За результатами такої роботи було отримано 344 відповіді, з яких 91 свідчить про непідтвердження заявлених до митного оформлення відомостей (розбіжності). У 85 випадках на запити надано недостатньо інформації для однозначного висновку щодо автентичності та/або неавтентичності документів. Держмитслужба направила отриману інформацію до митниць для врахування в роботі та вжиття відповідних заходів у межах чинного законодавства.

Обгрунтовано митні формальності з приводу митного контролю та митного оформлення товарів в умовах війни. У 2023 році спостерігалось зростання всіх показників митного оформлення в умовах воєнного стану. Зокрема, обсяг товарів, оформлених в умовах воєнного стану, зріс на 15%, середня тривалість митного оформлення скоротилася на 28%, кількість митних декларацій, оформлених в умовах воєнного стану, зросла на 20%, а відсоток митного оформлення в умовах воєнного стану зріс на 3%. Це зростання можна пояснити тим, що в 2023 році митні органи України докладали значних зусиль для забезпечення безперебійного переміщення товарів через митний кордон України. Зокрема, було спрощено митні формальності для товарів, що ввозяться для потреб оборони, безпеки та життєдіяльності населення України.

Виявлено вектори щодо подальшого розвитку митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон в Україні. Впровадження електронного декларування товарів для громадян, що дозволить громадянам подавати митні декларації в електронному вигляді, що скоротить час і витрати на митне оформлення. Запровадження системи «єдиного вікна» для митного оформлення товарів для громадян, що дозволить громадянам отримувати всі необхідні митні послуги в одному місці, що спростить і прискорить митне оформлення. Впровадження системи ризик-

аналізу для товарів, що переміщуються громадянами, що дозволить митним органам фокусуватися на товарах, які є найбільш ризикованими для контрабанди. Посилення співпраці митних органів з іншими правоохоронними органами, зокрема, з органами Державної фіскальної служби України та Службою безпеки України, що дозволить ефективніше виявляти та припиняти контрабанду. Реалізація цих заходів дозволить підвищити ефективність митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон України, і забезпечити дотримання митних правил та процедур.

Обґрунтовано особливості впровадження світового досвіду митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон у вітчизняну практику. Впровадження світового досвіду митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон у вітчизняну практику, є актуальним і перспективним напрямом розвитку митної справи в Україні. Цей напрям дозволяє підвищити ефективність митних процедур, зробити їх більш прозорими та зрозумілими для громадян, а також посилити боротьбу з контрабандою. Необхідність забезпечення доступності та зрозумілості митних правил та процедур для громадян можна зробити шляхом створення єдиного інформаційного ресурсу, який буде містити всю необхідну інформацію про митні правила та процедури. Необхідність підвищення кваліфікації митників та забезпечення їхнього навчання сучасним методам митного контролю дозволить митним органам ефективно виявляти та припиняти контрабанду. Необхідність забезпечення дотримання законності та прав громадян під час митного контролю можна зробити шляхом розробки та впровадження процедур, які будуть забезпечувати дотримання прав громадян під час митного контролю. Враховуючи ці фактори, впровадження світового досвіду митного контролю та митного оформлення товарів, що переміщуються громадянами через митний кордон у вітчизняну практику, є можливим та перспективним напрямом розвитку митної справи в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Митний кодекс України. Митний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст.552. Документ 4495-VI, чинний, поточна редакція – Редакція від 17.10.2023, підстава – 3345-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 28.10.2023)

2. Про Митний тариф України: Закон України. Документ 2697-IX, чинний, поточна редакція – Прийняття від 19.10.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-20#Text> (дата звернення: 28.10.2023)

3. Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними: Постанова Кабінету міністрів України від 21 травня 2012 р. № 451. Документ 451-2012-п, чинний, поточна редакція – Редакція від 24.01.2023, підстава – 47-2023-п. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/451-2012-%D0%BF#Text> (дата звернення: 28.10.2023)

4. Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа: Наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2012 № 631. Документ z1360-12, чинний, поточна редакція – Редакція від 17.10.2023, підстава – z1379-23. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1360-12#Text> (дата звернення: 28.10.2023)

5. Авраменко Н. Л., Дорошенко Т. М., Матвеев М. Е. Проблеми митного контролю в контексті європейської інтеграції України. *Економіка та держава*. 2022. № 1. С. 55-60.

6. Адамів М. Є., Левочко Д. Є. Ключові тенденції розвитку митних систем в умовах глобалізації та європейської інтеграції. *Management and entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development*. 2020. Vol. 2, numb. 2. С. 109-118.

7. Адамів М. Є., Горбаль Н. І., Коць І. І. Роль митної системи у забезпеченні конкурентоспроможності ЄС в умовах сталого розвитку. *Management and entrepreneurship in Ukraine: the stages of formation and problems of development*. 2021. Vol. 3, numb. 2. С. 272-279.

8. Актуальні проблеми митного контролю та митного оформлення транспортних засобів при переміщенні через митний кордон України: збірник тез науково-практичної інтернет-конференції; (м. Ірпінь – м. Хмельницький, 28 травня – 11 червня 2018 року; упоряд. Прус Л.Р., Попель С. А. Електронне мережеве наукове видання. Електрон. текст. дані. Хмельницький: Науково-дослідний центр митної справи, 2018. 108 с.

9. Актуальні проблеми зміцнення економічної безпеки держави та суб'єктів господарської діяльності: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Львів, 16 квітня 2021 р.); за заг. ред. В. С. Бліхара. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. 184 с.

10. Бережнюк І. Г., Джумурат О. В. Систематизація класифікаційних ознак митних ризиків. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2013. Вип. 4. С. 85-89.

11. Бережнюк І., Брендак А., Булана В. Управління ризиками у митній справі: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. *Науковий вісник*. 2018. № 1 (253). С. 288.

12. Бурзан О.П., Ситник Н.С. Аналіз ефективності процедур митного контролю. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2017. С. 115-118.

13. Войцешук А. Д. Митний простір України: глобальні виклики та ризики : моногр. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 438 с.

14. Возняковська К. А., Біленець Д. А. До питання облаштування зони митного контролю: господарські та організаційні аспекти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2023. Том 1. № 77. С. 184-189.

15. Годованець О.В. Концептуальні основи функціонування системи управління ризиками митного контролю в Україні. *Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова*. 2015. С. 222-227.
16. Гребельник О. П., Дударчук М. В. Управління митними ризиками під час здійснення експортно-імпортних операцій підприємством. *Економіка та управління підприємствами*. 2019. № 6 (74). С. 40-45.
17. Губа М. О. Фактори підвищення ефективності здійснення державної митної справи в Україні. *Дослідження теоретичних аспектів та розробка системи оцінювання ефективності митних процедур : матеріали науково-практичної конференції* (м. Хмельницький, 25 вересня 2014 р.). Хмельницький, 2014. С. 80–81.
18. Гуцул І.А. Митна політика у фіскальному просторі України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Економіка і менеджмент*. 2015. Вип. 10. С. 232-234.
19. Гуцул І. А. Митна політика зарубіжних країн: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 198 с.
20. Войцешук А. Д. Митний простір України: глобальні виклики та ризики : моногр. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 438 с.
21. Допілко В. О., Явдошук Р. В. Правові засоби протидії контрабанді та порушенням митних правил на транспорті: сучасний стан. *Lex portus*. 2019. № 4 (18). С. 90–104.
22. Квеліашвілі І. Проблеми контролю визначення митної вартості у національному законодавстві: судження експертів. *Актуальні проблеми державного управління*. 2016. Вип. 3. С. 42-46.
23. Кекіш І. П. Зарубіжний досвід використання митного контролю у протидії контрабанді товарів. *Економіка та митно-правові відносини*. Вип. 11–12. 2019. С. 48–57.
24. Коломоєць О.В. Митна система у механізмі сучасної держави. *Науковий Вісник Херсонського державного університету; вип. 3. (Серія «Юридичні науки»)*. 2014. Т. 2. С. 172-175.

25. Комаров О. В. Експлікація митного ризику в контексті державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. *Вісник АМСУ*. 2014. № 2 (11). С. 57-68.

26. Комзюк В.Т. Функціонально-організаційна структура митних органів України. *Право і безпека*. 2013. № 1(48). С. 70-74.

27. Кормич Б. А. Історія розвитку митної справи в Європі: періодизація та основні тенденції. *Lex Portus*. 2016. № 1. С. 51 – 63.

28. Корогодова О. О., Глущенко Я. І., Черненко Н. О. Особливості функціонування митних органів у податковій системі країни в умовах індустрії 4.0. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2020. Вип. 2. С. 55-60.

29. Костяна О. В. Митна безпека: її сутність і місце в системі національної безпеки держави. *Бізнес Інформ*. 2020. № 11. С. 76-82.

30. Кривіцький В. Б. Вектори вдосконалення митного контролю в Україні у контексті забезпечення фіскальної безпеки держави. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія», серія «Економіка», № 11(39), грудень, 2018 р.* С. 135-142.

31. Кузьмін О.Є., Будз О.Ф. Типологія митного обслуговування підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 875. С. 3 – 12.

32. Кузняк Б. Я., Свічкарь В. А. Особливості митного регулювання в країнах Європейського Союзу. *Ефективна економіка*. 2018. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6221> (дата звернення: 28.10.2023)

33. Левко М. М. Системний підхід до визначення ролі та місця митної безпеки у забезпеченні економічної безпеки держави. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2016. Вип. 26.2. С. 95–103.

34. Лугіна Н. А., Жук Ю. О. Організаційно-правові засоби боротьби з контрабандою. URL: http://www.legalnovels.in.ua/journal/13_2021/19.pdf (дата звернення: 28.10.2023)

35. Любива В. Ю. Щодо фінансово-правового статусу митних органів. *Митна справа*. 2016. № 6. С. 20–24.
36. Мартинюк І. В., Дубовик О. Ю. Адміністрування митних платежів в Україні за групами товарів згідно з УКТ ЗЕД. *Економіка та держава*. 2021. № 11. С. 84–89.
37. Медвідь Ю.О., Корнійчук О.О. Визначення пріоритетних митних формальностей під час здійснення контролю достовірності декларування товарів. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Випуск 10. С. 193–196.
38. Мельник О. Г., Адамів М. Є., Тодошук А. В. Концептуальні засади реформування митної системи України в умовах європейської інтеграції. *Економіка та держава*. 2018. №11. С. 39-44.
39. Модернізація податкової та митної політики в інституціональному забезпеченні розвитку економіки України: монографія / К.О. Ващенко, П.В. Пашко, С.В. Онишко та ін.; за наук. ред. д. е. н., проф. П.В. Пашка, д. е. н., проф. С.В. Онишко. Ірпінь: Університет ДФС України, 2020. 518 с.
40. Мота А. Ф. Боротьба з контрабандою в діяльності Державної прикордонної служби України: організаційно-правові та процесуальні аспекти. *Форум права*. 2018. С. 374–379.
41. Несторишен І. В., Туржанський В. А. Профілювання митних ризиків в системі забезпечення митної безпеки України. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2018. Вип. 33. С. 9–16.
42. Новосад І. В. Митна безпека як важлива складова економічної безпеки держави. *Світ фінансів*. 2015. № 2. С. 145–155.
43. Пархоменко В. П., Ігнат'єва О. В. Процеси введення електронного митного декларування в Україні. *Вісн. Східноукр. нац. ун-ту ім. В.Даля*, 2013. № 4 (193), Ч. 2. С. 138 – 142.

44. Пипяк М. І., Кокарча Ю. А. Реформування митного законодавства України в умовах євроінтеграції. *Нове українське право*. 2022. Вип. 6. Том 2. С. 104-109.

45. Разумей Г. Ю., Разумей М. М. Аналіз ризиків у митній справі: навчальний посібник. Дніпро: Університет митної справи та фінансів, 2017. 245 с.

46. Розвиток митної політики України в контексті реалізації економічної функції держави: монографія / Гребельник О.П., Пашко П.В., Шевчук С.В., Сушкова О.Є. та ін.; за ред. д. е. н., проф. О.П. Гребельника. Ірпінь: Університет ДФС України, 2021. 266 с.

47. Сідляр В. В., Валігура В. А. Проблеми адміністрування митних платежів через призму фіскальних загроз. *Ефективна економіка*. 2021. № 8. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2021/102.pdf (дата звернення: 28.10.2023)

48. Сидорович О., Герчаківський С. Інформаційне забезпечення митної справи України в контексті цифрової стратегії розвитку суспільства. Світ фінансів. *Митна справа*. 2021. № 1(66). С. 210-225.

49. Степаненко С. В. Напрями удосконалення митного контролю та переміщення товарів через митний кордон України. *Актуальні проблеми політики*. 2023. Вип. 71. С.49-54.

50. Степаненко С. В. Правове регулювання митного режиму переміщення товарів через кордон України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. Випуск 1 (48). С. 67-71.

51. Сучасні виклики забезпечення митної безпеки в Україні»: монографія; за ред. д. е. н., професора А.І. Крисоватого. Тернопіль: Університетська думка, 2020. 414 с.

52. Терещенко С. Правова основа формування системи аналізу ризиків як інструменту вдосконалення технології здійснення митних процедур. *Науковий вісник*. 2018. № 2. С. 26–36.

53. Угрин В.В. Діджиталізація митного контролю в Україні. *Інфраструктура ринку. Розділ «Гроші, фінанси і кредит»*. 2020. Вип. 47. С. 168-173.
54. Харкавий М. Митний пост-аудит: зарубіжний досвід та вітчизняна практика. *Світ фінансів*. 2013. № 3. С. 118–125.
55. Чумак В. Особливості діяльності митних органів щодо протидії контрабанді. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2020. № 3(91). С. 320-328.
56. Шевчук С. В. Аналіз теоретико-методологічних підходів визначення поняття «митні інтереси». *Економіка та держава*. 2018. № 10. С. 42–48.
57. Щербатюк Н. В. Організація митного контролю: європейський досвід. *Часопис Київського університету права*. 2020. № 1. С. 387-391.
58. Юрченко В. О. Кримінологічна характеристика запобігання контрабанді в Україні. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. Ч. 2. С. 209–212.
59. Офіційний сайт Всесвітньої митної організації. URL: <http://www.wcoomd.org> (дата звернення: 28.10.2023)
60. Офіційний сайт Державної статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 28.10.2023)
61. Офіційний сайт Державної митної служби України. URL: <https://customs.gov.ua/> (дата звернення: 28.10.2023)

ДОДАТКИ

Додаток А

Таблиця А.1

Основні нормативно-правові документи, що регулюють митне оформлення товарів при їх зберіганні на митних складах в Україні

Назва нормативно-правового документу	Характеристика
Митний кодекс України [1]	Основний нормативно-правовий акт, що регулює митне оформлення товарів при їх зберіганні на митних складах. Визначає правові та організаційні засади митної справи в Україні, регулює економічні, організаційні, правові, кадрові та соціальні аспекти діяльності митних органів України.
Закон України «Про Митний тариф України» [2]	Визначає порядок встановлення, застосування та перегляду ставок митних зборів. Ставки митних зборів для товарів, що перебувають у митному режимі митного складу, встановлюються відповідно до Митного тарифу України.
Постанова Кабінету міністрів України «Питання пропуску через державний кордон осіб, автомобільних, водних, залізничних та повітряних транспортних засобів перевізників і товарів, що переміщуються ними» [3]	Визначає правові та організаційні засади діяльності митних складів, а також порядок їх створення, функціонування та закриття. Встановлює вимоги до діяльності митних складів, а також права та обов'язки операторів митних складів.
Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Порядку виконання митних формальностей при здійсненні митного оформлення товарів із застосуванням митної декларації на бланку єдиного адміністративного документа» [4]	Встановлює порядок здійснення митного контролю та оформлення товарів при їх зберіганні на митних складах. Визначає порядок проведення митного огляду товарів, що перебувають у митному режимі митного складу, а також порядок випуску товарів з митного режиму митного складу.